

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

DE EENMAKING DER BEROEPSREGELEN AAN DE BALIE

Verslag uitgebracht door Mr L. LAGAE op de Algemene Vergadering van het Verbond der Belgische Advocaten, gehouden te Dinant op 26 Mei 1951.

Verleden jaar, op de algemene vergadering te Charleroi, handelde ik over de morele voordelen die het Verbond aan zijn leden verschaffen kan, en ik vatte ze samen in de overweging dat, zonder afbreuk te doen aan de onafhankelijkheid van de onderscheiden Balies, het Verbond een waardevol verbindings- en eenheidsorgaan kan uitmaken.

Wanneer men de oplossing nagaat die door de Balies gegeven werd aan de praktische vraagstukken welke de uitoefening van het beroep doet rijzen, stelt men immers vast dat, zo voor vele punten de beslissingen over het algemeen dezelfde zijn, er voor andere punten uiteenlopende en soms tegenstrijdige beslissingen werden genomen. Die verscheidenheid kan niet anders dan vaak aanleiding geven tot grote moeilijkheden wanneer een dergelijk vraagstuk gesteld is voor confraters die behoren tot Balies welke daaraan een verschillende oplossing gegeven hebben. Die verscheidenheid biedt anderdeels het grote nadeel dat zij ogenschijnlijk de uiteenlopende beslissingen als willekeurig doen voorkomen, hetgeen niet bevorderlijk is voor de stipte toepassing ervan. Zulk verschil in beoordeling kan bovendien een ernstige twijfel doen ontstaan over de werkelijke gegrondheid van deze of gene oplossing, iets wat op zichzelf reeds te betreuren valt, want de beroepsregelen dienen in elk geval volkomen verantwoord te blijken.

De wenselijkheid van die eenmaking wordt nog scherper naar voren gebracht door de bepaling van lid 2 van artikel 11 van het wetsontwerp, dat op 6 Februari 1951 bij de Kamer der Volksvertegenwoordigers is ingediend. Die bepaling luidt als volgt : « De advocaten die, pleitende voor een rechtscollege waarvan de zetel gevestigd is in een ander rechterlijk arrondissement dan dat waar zij ingeschreven zijn, een regel van de tucht in de Balie van dat rechterlijk arrondissement overtreden, kunnen tegen zich het verbod horen uitspreken te pleiten voor de rechtscolleges waarvan de zetel aldaar gevestigd is. »

Indien de Balies van de verschillende arrondissementen uiteenlopende tuchtregelen aannemen, welke afwijken van die welke elders in gebruik zijn, en indien al de advocaten, zelfs als zij niet tot de Balies be-

horen, verplicht zijn die tuchtregelen na te leven, op gevaar af tegen zich het verbod te horen uitspreken voor de rechtscolleges van die arrondissementen nog te pleiten, wie ziet dan niet in tot welke onontwarbare moeilijkheden de handhaving van die uiteenlopende beroepsregelen kan aanleiding geven?

Het is dan ook in elk opzicht ten zeerste wenselijk dat er voor die verschillende kwesties een eenheid van beslissing wordt bereikt.

Beslist dient ten deze, zoals in alle andere zaken, de onafhankelijkheid der verschillende Balies met zorg geëerbiedigd. Wij zijn het allen volkomen eens dat de Orde niet één is in gans het land, in die zin dat er geen centraal bestuursorgaan bestaat. In elk arrondissement waar voldoende advocaten zijn ingeschreven om een Tuchtraad te verkiezen, is de Orde souverain ingericht, met haar volledige en tevens uitsluitende wettelijke bevoegdheid, en die onafhankelijkheid is het eerste voorrecht waarover de verschillende Balies nauwlettend waken.

Het Verbond kan er niet van verdacht worden dat het zou trachten een algemene oplossing voor die verschillende problemen aan alle Balies op te dringen. In zijn geest gaat het hier enkel om suggesties en voorstellen, die het Verbond hen uitsluitend door overreding poogt te doen aanvaarden.

Daarom werd nauwkeurig aangestipt dat dit verslag zou handelen over de « vrijwillige » eenmaking van sommige beroepsregelen en -gebruiken, waarover de Balies zelf uiteindelijk te beslissen hebben.

Aangezien het vanzelfsprekend niet mogelijk is, binnen de perken van dit beknopt verslag, een zij het slechts oppervlakkige studie te maken van alle beroepsregelen en -gebruiken waarover de Balies uiteenlopende beslissingen mochten getroffen hebben, zullen wij ons beperken tot een uiteenzetting van de gevallen waarin het vaakst verschillen voorkomen. Er wordt aldus een bescheiden poging mee bedoeld om de gewenstheid van die eenmaking te bewijzen, zonder te willen vooruitlopen op de zin waarin die eenmaking zou dienen te gebeuren.

Een eerste reeks kwesties waarvoor een eenvormige oplossing nodig is, betreft het recht van inschrijving

op de lijst. Naast de onverenigbaarheden die bij de wet gesteld zijn en diegene die eenparig aanvaard worden, omdat zij voortspruiten uit de ondergeschiktheid welke de aanvaarding van sommige bezoldigde functies met zich medebrengt, bestaan er gevallen waarin de onverenigbaarheid op verschillende manieren werd beoordeeld.

Een eerste geval, dat dikwijls voorkomt, is dat van de doctor in de rechten, licentiaat in het notariaat, die, met het oog op zijn benoeming tot het notarisambt, een stage doet bij een notaris, en, vermits de uitoefening van het ambt van eerste-klerk tijdens een zeker aantal jaren bij de wet als voorwaarde voor de benoeming tot notaris is gesteld, zich als eerste-klerk op een notariskantoor laat inschrijven.

Sommige Balies waren van oordeel dat de functies van stagiaire voor het notariaat, of van eerste-klerk op een notariskantoor, onverenigbaar zijn met het beroep van advocaat. Andere nemen die onverenigbaarheid aan voor het ambt van notarisklerk, maar oordelen dat de notarisstage verenigbaar is met de Balie en vermits die stage de uitoefening van het ambt van eerste-klerk insluit, aanvaarden zij dat een advocaat tevens als eerste-klerk op een notariskantoor mag ingeschreven zijn, ten minste indien dit ambt niet bezoldigd is en het hem de tijd overlaat om zich eveneens met de Balie bezig te houden.

Vermits de notarisbenoeming vaak jaren op zich laat wachten en dat de doctors in de rechten, licentiaten in het notariaat, dikwijls de Balie verkiezen boven de werkelijke dienst als eerste-klerk op een notariskantoor, is de vraag van praktisch belang, vooral voor de zonen van notarissen, die wachten tot hun vader op rust gaat om hem op te volgen.

Een tweede geval is dat van de advocaat die beheerder is van handelsvennootschappen. Dit heeft aanleiding gegeven tot zeer talrijke, vaak tegenstrijdige beslissingen. Alle Balies schijnen het eens om de onverenigbaarheid te aanvaarden van de functies van afgevaardigde-beheerder, doch daarbuiten zijn er de functies van lid van de raad van beheer van een handelsvennootschap, waarvoor er vrij diepe meningsverschillen blijven bestaan, hoewel men, meer en meer, de uitoefening van die functies schijnt te willen verbieden aan de leden van de Balie, behoudens wanneer het gaat om familievennootschappen of vennootschappen waarin de advocaten een belangrijke deelneming zouden hebben.

Een derde geval is dat van onderbreking van de stage. Men weet dat, naar luid van de wet, de stage niet meer dan drie maanden mag onderbroken worden. Die bepaling heeft aanleiding gegeven tot uiteenlopende interpretaties. Volgens een eerste interpretatie, die door sommige Balies wordt aanvaard, worden de onderbrekingen van minder dan drie maanden niet afgetrokken van de duur van de stage, terwijl de onderbrekingen van meer dan drie maanden er wel van worden afgetrokken en een evenredige verlenging van de stage met zich medebrengen. Volgens een ander interpretatie zou, na een onderbreking van meer dan drie maanden, de stage in zijn geheel moeten herbegonnen worden. Het volbrengen van de militaire dienst en de verlenging daarvan geven aan dit vraagstuk een grote belangrijkheid.

Een vierde kwestie betreft het aantal jaren tijdens hetwelk een advocaat op de lijst van de stagiaires kan gehandhaafd worden.

In sommige Balies is geen enkele grens gesteld voor de inschrijving op de lijst der stagiaires. In andere is een grens bepaald, gemiddeld vijf jaar, waarna de stagedoende advocaat, die niet voldaan heeft

aan de voorwaarden van de stage en niet op de lijst der advocaten kan ingeschreven worden, uit de lijst der stagiaires wordt weggelaten.

Een vijfde kwestie is die van de inschrijving op de lijst van de ere-advocaten. De voorwaarden daartoe werden door de Balies op zeer uiteenlopende wijze vastgesteld. Sommige daarvan eisen de eervolle uitoefening van het beroep gedurende minimum tien jaar, andere gedurende vijf jaar, andere nog hebben geen termijn bepaald, waardoor het mogelijk is dat een advocaat rechtstreeks overgaat van de lijst der stagiaires naar de lijst der ere-advocaten.

Over al deze punten die de eenvoudige kwestie van de inschrijving op de lijst betreffen, is het vanzelfsprekend wenselijk dat al de Balies dezelfde regelen zouden aannemen, om te vermijden dat de betrokkenen, met een schijn van grond, de in hun geval getroffen beslissing kunnen critiseren, door een andersluidende beslissing aan te voeren die in een gelijkwaardig geval door een andere Balie getroffen is.

Na de vijf regelen betreffende de inschrijving op de tabel, zijn er andere inzake de betrekkingen met de cliënteel, die dringend eenmaking vergen.

In dit verband rijst ook de vraag over de betrekkingen met zaakkantoren, vakbonden, verenigingen, beroepslichamen, enz.

Benevens het uitdrukkelijk verbod om betrekkingen te onderhouden met eigenlijke zaakkantoren, waartoe alle Balies het eens zijn omdat het handelskarakter en het winst oogmerk van die kantoren niet te betwisten valt, dient te worden nagegaan welke houding moet aangenomen worden ten opzichte van vakbonden, verenigingen en andere beroepslichamen waarvan het winst oogmerk minder uitgesproken en eerder bijkomstig is, en bij welke de bekommerning om beroepsbelangen of andere corporatieve belangen overheerst.

Dit zesde vraagstuk is veelomvattend en leidde tot veelvuldige besprekingen en beslissingen.

Aan de ene kant vinden we het volstrekt verbod, welke de Balie van Dinant in 1938 en de Balie van Kortrijk in 1939 aan hun leden oplegden om diensten te verstrekken aan zulke lichamen, ongeacht de wijze van betaling, hetzij bij abonnement of per raadpleging of zaak, en ongeacht de wijze van hun tussenkomst, hetzij in de zetel van de vereniging, hetzij in hun kabinet. Aan de andere kant vinden wij de volkomen vrijheid, men zou durven zeggen de volstrekte ongebondenheid, die bestaat in Balies waar het vraagstuk waaromtrent vaak geen formele beslissingen werden getroffen, niet wordt opgelost door de Raden van de Orde die het optreden van advocaten voor bedoelde lichamen oogluikend aanzien.

Tussen beide uiterste oplossingen ligt de meer geschakeerde tussenbeslissing van de Brusselse Raad der Orde in 1938, die de bemiddeling van advocaten toelaat bij leden van de vereniging wier raadsliden zij zijn, op voorwaarde dat de raadpleging in het kabinet van de advocaat en niet in de zetel of in de kantoren van die vereniging geschiedt, welke de aard van deze vereniging ook zij. Ook op dit stuk zou eenheid van beslissing hoogst wenselijk zijn.

Dienaangaande moet de bijzondere aandacht van de Balies gevestigd worden op de misbruiken, die men van alle zijden ziet opdagen. Het betreft de verzekering, welke sommige organismen hun aangesloten leden aanbieden, om tegen een jaarlijkse premie hun verdediging voor het gerecht waar te nemen, met inbegrip van het ereloon van de advocaat en de proceskosten, in alle geschillen van om het even welke aard, zowel in burgerlijke, handels-, fiscale als

strafrechtelijke zaken, waarin zij als verweerder of als eiser betrokken mochten worden. Gelukkig schijnt dit systeem nog niet veralgemeend, maar van verschillende zijden wordt het ontluiken ervan gemeld. Men merkt dadelijk welke uitbreiding het begrip «verzekering» in dit nieuw systeem gekregen heeft. Het geldt niet alleen meer de verdediging in rechte van de beroepsbelangen der aangesloten leden, maar van om het even welke belangen. Tegen betaling van een forfaitaire premie, welke doorgaans vrij laag gehouden is om klanten te lokken, wordt de verzekerde geacht zijn belangen voor het gerecht te zien verdedigen bij elke gelegenheid en in elke zaak, zowel zaken van dienstverhuring als huur-, erfenis-, echtscheidings- of strafrechtelijke zaken. Honderdtallen geschillen worden aldus aan het gros der advocaten onttrokken, om ten deel te vallen aan sommigen van hen, welke door deze nieuwsoortige verzekeringslichamen ermede belast worden. Men kan zich wel voorstellen op welke wijze die zaken worden behandeld, als men enerzijds bedenkt hoeveel zaken de aldus bevoordeelde advocaten toegewezen krijgen en anderzijds welke abnormaal lage erelonen hun door die verzekeringslichamen worden betaald, precies wegens het groot aantal zaken.

En men merkt ook dadelijk welk groot gevaar een veralgemening van zulk systeem voor de uitoefening van het beroep zou bieden, vermits zonder overdrijving mag worden gezegd dat de beroepsuitoefening hierdoor practisch onmogelijk zou worden gemaakt voor de meerderheid van onze confraters.

Aan de ongezonde toestanden die reeds uit de nieuwe practijken ontstaan, moet ten spoedigste een einde worden gemaakt, door een overlegd en krachtadig ingrijpen van alle Balies, zulks zowel in het belang van hun leden, als in het algemeen belang, dat vergt dat de zaken plichtbewust en niet zo maar oppervlakkig tegen een goedkoop ereloon worden afgewikkeld.

Het spreekt vanzelf dat hetgeen voorafgaat in genen dele betrekking heeft op de medewerking, welke confraters verlenen aan verzekeringsmaatschappijen die hun verzekerden niet alleen tegen de betaling van de gerechtskosten en de erelonen dekken, maar insgelijks tegen het risico van betaling ener vergoeding, wat het geval is in brand- en ongevallenverzekeringen. Hier is het vanzelfsprekend helemaal gewettigd, dat verzekeringsmaatschappijen die krachtens een verzekeringscontract blootstaan aan het risico om de vergoeding te moeten betalen in de plaats van haar verzekerden, de leiding van het geding op zich nemen en hiervoor de advocaat hunner keuze, die in dit soort zaken gespecialiseerd is, laten optreden. Waarop wel critiek wordt geoefend, is de medewerking van advocaten in kantoren, die hun aangesloten leden specifiek verzekeren tegen de gerechtelijke risico's, in het algemeen tegen de betaling van de kosten en erelonen voor alle zaken waarin zij kunnen betrokken zijn, en zulks tegen een onbeduidende premie, die niet toelaat dat de zaken op behoorlijke wijze behandeld worden. Zulke verzekering is uiteindelijk voor de verzekerden zelf slechts een bedenkelijke en bedrieglijke waarborg, die men in hun eigen belang niet mag laten voortbestaan.

Na de regelen betreffende de betrekkingen met de cliënteel, waarvoor eenmaking wenselijk is, komen de regelen betreffende de eigenlijke uitoefening van het beroep.

En in de eerste plaats hebben we een zevende vraag betreffende de vereniging van advocaten. Deze gelegenheid, die nauw verbonden is met de specia-

lisatie, is slechts van practisch belang voor leden van Balies met een bepaalde uitgebreidheid. Bevestigend opgelost in de zin van toelating te Brussel, Luik en Antwerpen, kreeg die vraag een negatief antwoord, in de zin van verbod, althans door een traditie die zulke vereniging minder gunstig aanziet, te Gent en in de meeste andere Balies. Ook hier geldt het een principeskwestie, in de beoordeling waarvan plaatselijke omstandigheden niets te maken hebben, en die beter ook op een eenvormige wijze zou worden opgelost.

Vervolgens hebben we het recht van de advocaten om te pleiten voor vennootschappen of lichamen waarvan zij beheerder zijn. Volstrekt negatief opgelost te Brussel, wordt dit achtste vraagpunt op uiteenlopende wijze beoordeeld door de andere Balies volgens bijzondere gevallen.

Het karakter en de draagwijdte van het beroepsgeheim is een negende vraagstuk, dat het voorwerp was van talrijke besprekingen en van soms zeer uiteenlopende beslissingen. Doorgaans is men het eens dat dit geheim het karakter van openbare orde vertoont en dat het derhalve de advocaat verboden is zich te onttrekken aan de verplichting om het geheim te bewaren, zelfs wanneer hem dit wordt toegestaan door de persoon die hem de feiten mededeelde, namelijk zijn cliënt zelf. Indien de persoon die de vertrouwelijke mededeling deed, de geheimhouding zou kunnen opheffen, zou zijn instemming inderdaad schier altijd zijn opgedrongen door de vrees, dat zijn weigering verdenking zou wekken.

Daartegenover staat echter een andere stelling die, naar aanleiding van de getuigenis van advocaten in rechte, liet gelden dat de advocaat moet oordelen of hij het beroepsgeheim moet inroepen om niet te getuigen. Ook op dit gebied zijn klare principes en nauwkeurige regelen noodzakelijk, om deze confraters voor te lichten over de houding die zij in vaak zeer kiese toestanden moeten aannemen.

Het vertrouwelijk of niet vertrouwelijk karakter van de briefwisseling tussen confraters, en het recht om er eventueel gebruik van te maken in de debatten, is een tiende vraagpunt, dat zo verschillend werd beoordeeld en tot zulke uiteenlopende beslissingen heeft geleid dat thans, wanneer de rechtspraken van verschillende tuchtraden tegenover elkaar staan, vaak moeilijk met zekerheid kan bepaald worden of een advocatenbrief vertrouwelijk is of het niet is. De onzekerheid is hoofdzakelijk te wijten aan het veelzijdig aspect van het mandaat dat de advocaat van zijn cliënt krijgt, en aan de uiteenlopende hoedanigheden waarin de advocaat met zijn confrater in briefwisseling kan treden, wanneer hij de zaken van zijn cliënt behandelt. Die toestand kan de betrokken confrater voor een zeer ernstig gewetensprobleem plaatsen, vermits hij staat tussen de belangen van zijn cliënt, die kan eisen dat die briefwisseling aan het gerecht wordt voorgelegd en zijn plicht als confrater, die hem zulks verbiedt. En daar het probleem vaak de scherpste vormen aanneemt, wanneer de confraters van de tegenpartij behoren tot Balies die andere oplossingen aangenomen hebben, brengt een beroep op de stafhouder, al is de confrater die het hoofd van zijn orde raadpleegt daardoor gedekt, toch geen elegante oplossing van de moeilijkheid ten opzichte van de confrater van de andere Balie.

De voorwaarden waaronder een advocaat zich kan laten verzekeren tegen beroepsrisico's is een elfde vraagstuk, dat opheldering vraagt en nader moet toegelicht worden om reden van de misbruiken die kunnen ontstaan uit de manier waarop een verzekeringsmaatschappij de geschillen behandelt, welke zijn

beroepsverantwoordelijkheid kan doen oprijzen. Meer dan één Balie schijnt zich nog geen rekenschap te hebben gegeven van de bezwaren, die aan een verzekering kunnen kleven, indien daarvoor geen zorgvuldige regeling wordt getroffen.

De kiesheid en het eergevoel die bij de oplossing van dergelijke geschillen voor ogen moeten gehouden worden, ruimen in dergelijke omstandigheden maar al te vaak de plaats voor de baatzucht van de verzekeringsmaatschappij.

Het recht op bezoldiging van stagedoende advocaten, die door het bureau voor kosteloze raadplegingen worden aangewezen, en in het algemeen ook van de advocaten, die door het gerecht van ambtswege worden aangewezen, is een twaalfde kwestie die zeer verschillend beoordeeld wordt.

Sommige Balies, die zeer streng vasthouden aan de principes, beslissen dat een van ambtswege aangewezen advocaat nooit recht heeft op honoraria, en verbieden hem zelfs de hem aangeboden honoraria te aanvaarden.

Andere Balies nemen aan dat de van ambtswege aangewezen advocaat de honoraria mag aanvaarden, die hem vrijwillig door de klient betaald worden, doch zonder daarom enig recht daarop te erkennen, zelfs als het proces gewonnen wordt.

Tenslotte zijn er Balies die oordelen dat wanneer een groot proces gewonnen wordt, dat aan de klient aanzienlijke winst oplevert en vooral wanneer zulk proces een einde maakt aan de staat van behoefte, de advocaat gerechtigd is honoraria te vorderen.

De vraag hoe en wanneer de honoraria moeten ontvangen worden is een dertiende kwestie, die dan ook een eenvormige oplossing zou moeten krijgen. Al heeft de vraag wanneer de honoraria mogen gevorderd worden, ofwel na een geding in eerste aanleg, ofwel na de eindbeslissing in hoger beroep, de beëindiging van een tussengeding daargelaten, veel van zijn belang verloren sedert de provisie algemeen gebruikelijk is geworden, ware het toch gewenst dat nader zou bepaald worden onder welke omstandigheden een staat van honoraria van een advocaat door de Raad van de Orde mag begroot worden.

Naast het geval van terugzending van de betwisting door de burgerlijke rechtbank, waarin de Raden der Orde, volgens een eenparige rechtspraak, steeds bevoegd zijn om de staten van honoraria van hun leden te begroten, doen zich immers veel gevallen voor, waarin de Balies het recht van begroting op verschillende manieren beoordelen. Sommige Raden van de Orde laten de begroting slechts toe op gelijktijdig verzoek van beide partijen, nl. de advocaat en de klient; andere Balies nemen zulks in geval van gelijktijdig verzoek slechts dan aan indien partijen overeenkomen zich te gedragen naar de beslissing van de Raad; nog andere Balies willen niet weten van begroting op verzoek van de advocaat alleen, doch wel op verzoek van de cliënt alleen, die de rekening van de advocaat bestwist; andere Balies weer nemen een soort officieuze begroting aan op verzoek van de advocaat, wanneer de klient de rekening niet formeel betwist doch er de goedkeuring van de Raad voor vraagt, om de gematigdheid ervan te bepalen en zich te dekken tegen betwistingen, wanneer hij later rekening en verantwoording zou moeten afleggen in geval van erfopvolging, sequester, als gerechtelijke raadsman, enz.

In al deze uiteenlopende regelen moet eenheid gebracht worden, daar de begroting van belang kan zijn voor advocaten, die tot verschillende Balies behoren en die samen eenzelfde zaak hebben behandeld.

Tenslotte zijn de voorwaarden, waaronder de hono-

rararia langs rechterlijke weg mogen geïnd worden, een veertiende kwestie, die een nauwkeurig en eenvormig antwoord eist. Hierbij komt ook de wenselijkheid tot uiting om in ieder geval de aanwijzing tot betaling van honoraria te onderwerpen aan de voorafgaande goedkeuring van de stafhouder, zelfs wanneer slechts een geringe som gevorderd wordt, omdat een aanwijzing tot betaling van een kleine som de waardigheid en het aanzien van de Orde in opspraak kan brengen.

Dit zijn de voornaamste beroepsgebruiken, waarvan de eenmaking wenselijk voorkomt, zowel in het belang van de Orde als in dat van haar leden. De opsomming is natuurlijk niet volledig, alleen die gebruiken zijn hier aangehaald, waarvan de veelvuldige toepassing een dringende eenmaking noodzakelijk maakt.

Wat de methoden en middelen van eenmaking betreft, kunnen twee wegen gevolgd worden: de wetgevende weg of de weg van inwendige regeling bij de Balies zelf.

Het ware paradoxaal de wetgevende weg te moeten opgaan om eenheid te brengen in gebruiken, die een beroepsgewoonterecht uitmaken.

Doch nu reeds blijkt dat indien deze eenmaking al te lang uitblijft, de tussenkomst van de wetgever op de duur onvermijdelijk zou kunnen worden. Zo vindt men reeds in het wetsontwerp dat op 6 Februari 1951 bij de Kamer der Volksvertegenwoordigers werd ingediend betreffende de uitoefening van het beroep van advocaat en de instelling van Tuchtraden van beroep, verscheidene bepalingen, welke op sommige punten eenheid bedoelen te brengen in de uiteenlopende rechtspraak van de Raden der Orde. Zo bv. bepaalt artikel 10 van dat wetsontwerp dat, om op de lijst van de ere-advocaten te kunnen worden ingeschreven, een advocaat behoudens uitzonderlijke omstandigheden, tenminste tien jaar op de lijst der Orde moet ingeschreven zijn.

Evenzo aanvaardt artikel 31 het beginsel dat honorarium verschuldigd is aan van ambtswege aangewezen stagedoeners in omstandigheden ter beoordeling van het bureau voor kosteloze raadpleging.

Zo wordt verder nog in artikel 32 van hetzelfde ontwerp bepaald dat een stagedoend advocaat, die uiterlijk binnen vijf jaar na zijn opneming niet aantoonst dat hij voldaan heeft aan alle verplichtingen van zijn proeftijd, niet op de lijst zal voorkomen.

Voor verschillende punten, merkt men dus reeds de tussenkomst van de wetgever met het oog op eenmaking van de beroepstucht in de zin van het best verantwoorde gebruik.

De wet zal aldus in de voormelde gevallen een einde maken aan sommige praktijken door voortaan bv. te verbieden dat advocaten, die juist hun stage achter de rug hebben, op de lijst van ere-advocaten worden gebracht, of dat advocaten voor onbepaalde tijd op de lijst van stagedoende advocaten worden gehouden, of dat aan advocaten, die van ambtswege zijn aangewezen door het bureau voor kosteloze raadplegingen, honorarium wordt geweigerd, wanneer een proces gewonnen wordt dat een einde maakt aan de staat van behoefte. De wetgever zal onvermijdelijk nog verder gaan om te voorzien in de bezwaren die aan de overige afwijkingen verbonden zijn, indien de Balies er inmiddels niet in slagen zich te verstaan om de gewenste eenheid tot stand te brengen.

Deze overweging doet nog duidelijker uitkomen dat de eenmaking niet alleen gewenst maar ook noodzakelijk is.

De eenvoudigste methode om dit te bereiken ware de studie van deze vraagstukken op te dragen aan een beperkte commissie van leden, die allen behoort hebben tot een Raad van de Orde en die volkomen op

de hoogte zijn van de plichtenleer, van de problemen die er aan verbonden zijn en van de oplossingen die de gebruiken er aan gegeven hebben. Deze commissie zou de uiteenlopende gebruiken opsporen en beginnen met die welke het meest toegepast worden en waarvan in dit verslag reeds een eerste lijst voorkomt. Zij zou een eenmakingsplan opstellen en voor elk vraagstuk een eenvormige regel voorstellen, die de uiteenlopende gezichtspunten van de verschillende Balies zoveel mogelijk verzoent. Deze oplossingen zouden onderworpen worden aan de Raden van de Orde met het verzoek, hetzij ze goed te keuren, hetzij ze te amenderen. Na het advies van de verschillende

Balies te hebben ingewonnen, zou de commissie de voorgestelde oplossingen opnieuw onderzoeken en eventueel rekening houden met de amendementen die met het oog op een zo ruim mogelijke eenmaking aanvaardbaar mochten schijnen, waarna het ontwerp van eenmaking ter definitieve goedkeuring aan de verschillende Balies zou worden voorgelegd.

De eenmaking zou aldus, naar wij hopen, zonder verdere tussenkomst van de wetgever binnen een redelijk korte tijd kunnen tot stand komen in het grootste belang van onze Orde.

Het zal de verdienste zijn van het Verbond daartoe de eerste stoot te hebben gegeven.

OVER PREJUDICIELE GESCHILLEN

1. Ter gelegenheid van vervolgingen van zekere misdaden of wanbedrijven kunnen vragen van burgerlijk recht, van handelsrecht of van administratief recht oprijzen.

Of de bevoegdheid van de strafrechter, *ratione materiae*, zich uitbreidt tot het beantwoorden van dergelijke vragen, is het probleem dat zich hier stelt.

Desaangaande kunnen drie standpunten worden ingenomen.

Een eerste stelsel beperkt de bevoegdheid van de strafrechter tot het beslechten van vraagstukken van zuiver strafrechtelijke aard — d.i. de bevoegdheid *stricto sensu* van de strafrechter.

Een tweede stelsel verklaart de strafrechter bevoegd om burgerlijke vragen, die zich ter gelegenheid van een strafproces incidenteel stellen, op te lossen. Het gaat hier om de toepassing van de leuze: « *Judex actionis, judex exceptionis* ».

Een derde stelsel, van gemengde aard, is uitdrukkelijk geformuleerd in art. 15 van de wet van 1878, — bevattende de voorafgaande titel van het Wetboek van rechtspleging in strafzaken — dat aanstipt dat de strafrechter bevoegd is om over vragen van burgerlijk recht, die deel uitmaken van het strafproces, te beslissen, behoudens de bij de Wet bepaalde uitzonderingen.

Opgemerkt moet worden dat, wanneer art. 15 van de wet van 1878 spreekt over « vragen van burgerlijk recht », men aan deze woorden een algemene draagwijdte moet geven. Inderdaad, de wetgever bedoelt hierdoor iedere vraag van privaat belang, in tegenstelling met vragen van strafrechtelijke aard.

2. Laten we enkele gevallen signaleren waarin het algemeen principe van art. 15 wordt toegepast.

Het bestaan van een misdrijf, b.v. misbruik van vertrouwen, hangt af van een burgerlijke overeenkomst; de strafrechter zal, samen met de zaak ten gronde, dit punt van burgerlijk recht mogen beslechten.

De strafrechtbank mag de staat van faillissement uitspreken, om het misdrijf van bankbreuk vast te stellen (Cass. 1.10.1880, Pas. 1880, I, 292).

In een geding betreffende diefstal, roept de verdachte de hoedanigheid van verwante in. Hierover zal de strafrechtbank zich uitspreken om te kunnen beslissen of art. 462 S.W.B. mag worden toegepast.

In geval van oudermoord moet de jury over de hoedanigheid van ascendent van het slachtoffer oordelen. (Cass. 6.10.1849, Pas. 1850, I, 30; Cass. 25.4.1864, Pas. 1864, I, 227).

Indien, bij een beschuldiging van overspel, de staat van echtgenoot der partijen ontkend wordt, lost de correctionele rechtbank het incident op.

3. Waarom verkoos de wetgever deze regel?

In zekere gevallen maken vragen van burgerlijk recht een bestanddeel uit van een misdrijf dat aan de strafrechtbank is voorgelegd. Was de strafrechter in dergelijke gevallen onbevoegd, dan zou, zonder twijfel, de eenheid t.o.v. het onderzoek verbroken worden; conflicten tussen rechtsmachten zouden onvermijdelijk ontstaan; traagheid zou de procedure belemmeren.

En zou de rechter, in de onmogelijkheid het proces in zijn geheel te beschouwen, een degelijk vonnis kunnen vellen?

4. Art. 15 van de wet van 1878 vangt aan met de woorden: « Behoudens de bij de wet bepaalde uitzonderingen... »

Het zijn nu juist deze uitzonderingen die het voorwerp van onze studie uitmaken en de naam dragen van « Prejudiciële Geschillen ».

De term « prejudicieel » wordt hier gebruikt daar het gaat om een feit dat beoordeeld moet worden alvorens de zaak ten gronde kan worden beslecht. Nochtans moet men er op wijzen dat, alhoewel dergelijk geschil wordt opgeworpen, de vervolging van het misdrijf, hoewel in zekere mate geschorst, ontvankelijk blijft.

5. Waardoor wordt een prejudicieel geschil gekenmerkt?

a. Het moet gaan om het onderzoek van een bestanddeel van het misdrijf.

b. Het betwiste recht moet van aard kunnen zijn om aan de vervolging het delictueel karakter te ontnemen.

c. Deze exceptie moet aanleiding geven tot een voorafgaande instantie en een voorafgaand vonnis (prejudicium).

d. Deze instantie en dit vonnis schorsen hetzij het geding, hetzij het strafrechtelijk vonnis.

e. Het vonnis betreffende het prejudicieel geschil, door de bevoegde rechtsmacht uitgesproken, dringt zich aan de strafrechtbank op.

Er valt op te merken dat de rechtbank, belast met de publieke actie, desgevallend eenvoudig mag overgaan tot de debatten, zo zij de exceptie onontvankelijk acht en ze verwerpt.

6. De prejudiciële geschillen zijn van velerlei aard; in het strafwetboek vindt men ze terloops aangestipt. Hun studie eist dan ook een indeling naar gelang de mogelijkheid, een rangschikking volgens bepaalde criteria.

I. - Indeling in verband met de procedure.

7. A. Geschillen prejudicieel aan het vonnis.

In deze gevallen hangt het bestaan van het misdrijf af van de beoordeling van een reeds bestaande aangelegenheid. (Faustin Hélie, Instruction criminelle, 151.)

Deze aangelegenheid belemmert het instellen van de vervolging niet; ze dient enkel opgelost te worden vóór de rechter een vonnis over de zaak ten gronde velt. Het voorwerp van het geschil maakt hier een zuiver rechtsprobleem uit, zoals b.v. het al of niet bestaan van een eigendomsrecht.

8. B. Geschillen prejudicieel aan het geding.

In dit geval ontstaat het misdrijf uit de oplossing zelf die zal worden gegeven aan een bepaald geschil, b.v. het bestaan of niet bestaan van een bepaalde staat bij een kind.

Geen strafactie mag worden ingesteld zolang het prejudicieel geschil niet is beslecht; rijst het geschil in de loop van het geding dan moet de vervolging geschorst worden. Blijkt uit de beslissing dat een misdrijf gepleegd werd, dan herneemt de vervolging haar normale gang (Faustin Hélie, Instruction criminelle, 151.)

II. - Indeling volgens de Overheid die de geschillen oplost.

9. 1° Strafrechterlijke en disciplinaire prejudiciële geschillen.

Het typisch voorbeeld van deze exceptie is te vinden in art. 447 S.W. waarvan het al. 3 uitdrukkelijk bepaalt. «Indien het ten laste gelegde feit het voorwerp is van een strafrechtelijke vervolging of van een aangifte, waarover geen uitspraak werd gedaan, wordt de vervolging wegens laster geschorst tot het eindvonnis of tot de eindbeslissing van de bevoegde overheid».

Inderdaad, laster omvat twee elementen (cf. art. 443 S.W.B.) :

a) Valsheid van het ten laste gelegde feit. Juist dit bestanddeel zal het voorwerp uitmaken van de prejudiciële exceptie. In casu is de strafrechtelijke of disciplinaire overheid bevoegd.

b) Kwaad inzicht valt onder het oordeel van de rechtbank waarvoor het geding aanhangig is.

Gezien, luidens art. 447 S.W.B., «de vordering geschorst is» gaat het hier wel duidelijk om een geschil prejudicieel aan het geding.

10. 2° Administratieve prejudiciële geschillen.

De wet vermeldt ze niet uitdrukkelijk, daar ze voortvloeien uit een beginsel van onze Grondwet, nl. de scheiding van machten. Dit principe verplicht de rechterlijke macht de administratieve overheid te belasten met het beoordelen van een feit van administratieve aard. Nochtans is er een geval waarin de wet dit geschil expliciet vermeldt, namelijk in art. 121 van de kieswet (art. 195 van de wet van 26 April 1929) :

«Alwie, met het voornemen zich op een kiezerslijst te laten inschrijven, willens en wetens valse verklaringen heeft afgelegd of schijnakten ingeleverd, wordt gestraft met een boete van 26 fr. tot 200 fr.

Wordt gestraft met dezelfde straf, alwie, willens en wetens, met het voornemen een burger op bewuste lijsten te doen in- of afschrijven, dezelfde feiten gepleegd heeft.

De vervolging kan echter maar worden ingesteld

wanneer de vraag tot in- of afschrijving verworpen is bij een beslissing die kracht van gewijsde heeft en op bedrieglijke feiten berust.

Zulke beslissingen, hetzij door de Colleges van Burgemeester en Schepenen, hetzij door Hoven van Beroep genomen, alsmede de desbetreffende stukken en inlichtingen, worden door de Goeverneur overgemaakt aan het Openbaar Ministerie dat ze ook ambtshalve kan vorderen».

11. 3° Burgerlijke Prejudiciële Geeschillen.

De volgende vraagstukken van burgerlijk recht kunnen in strafzaken worden opgeworpen : vraagstukken betreffende roerende eigendommen, contracten, onroerende eigendommen, de staat van de persoon.

Of ze allen het voorwerp kunnen uitmaken van een prejudicieel geschil dient van naderbij te worden onderzocht.

12. Roerende Eigendommen.

Aangaande dit punt is de wet stilzwijgend. T.a.v. het bewijs in zake roerende eigendommen, bestaat er geen enkele moeilijkheid; art. 2279 van B.W.B. dient toegepast en het bewijs is dus geenszins van aard de procedure vóór de strafrechtbank te belemmeren.

Het element van het misdrijf, betrekking hebbende op roerende eigendommen, kan in geen geval een prejudicieel geschil verwekken; de repressieve rechtsmacht mag zich hier bevoegd verklaren.

13. Contracten kunnen eveneens nooit het voorwerp uitmaken van een prejudiciël geschil. Nochtans schrijft art. 16 van de wet van 1878 bepaalde regels betreffende het bewijs voor. Verder zal dit punt duidelijker worden gemaakt.

14. Onroerende Eigendommen.

Vb. Een persoon wordt vervolgd wegens aanslag op onroerende eigendommen. Zonder de hem ten laste gelegde feiten te ontkennen, werpt hij op dat de gepleegde daad slechts de uitoefening is van zijn eigendomsrecht; krachtens dit recht, zou het hem vrij staan deze daad te stellen (feci, sed jure feci).

Wordt de oorzaak van rechtvaardiging erkend, zo vervalt het delictueel karakter van de aanslag.

Quid betreffende de rechtsmacht die over het ingeroepen recht moet oordelen?

Een dubbel onderscheid kan gemaakt worden.

Roept de verdachte het bezit in van een persoonlijk recht (koop of huur), dan oordeelt de strafrechtbank over dit burgerlijk element van het misdrijf, samen met de zaak ten gronde. Integendeel, beweert de verdachte dat hijzelf eigenaar of bezitter van een zakelijk recht is (vruchtgebruik, recht van opstal, erfdienstbaarheid, erfpachtrecht, enz.), dan is uitsluitend de burgerlijke rechtbank bevoegd om van deze incidentele vraag kennis te nemen.

Daar het hier gaat om een rechtsprobleem, mag de strafrechter geen vonnis vellen alvorens de burgerlijke rechtbank uitspraak heeft gedaan; het geschil is dan prejudicieel aan het vonnis. Nochtans is de opgeworpen exceptie alleen ontvankelijk voor zover ze ggerond is op een titel of een bezit dat gelijk staat met een titel (Cass. 1 Juni 1909, Pas. 1909, I, 286).

Dadelijk rijst de vraag : Waarom is in casu de burgerlijke rechtbank bevoegd?

De wet vermoedt dat de moeilijkheden van burgerlijk recht waartoe een onroerende eigendom of een

zakelijk recht op een onroerend goed aanleiding geven, zo belangrijk kunnen zijn dat ze een omvangrijke instructie eisen die meer waarborg zal vinden bij de burgerlijke rechtbank.

Daarom is het niet wenselijk de strafrechtsmacht te belemmeren door het beslechten van zo belangrijke burgerlijke vraagstukken.

15. Staat van Personen.

Wat de staat van personen aangaat, moeten drie punten in aanmerking worden genomen : nationaliteit; afstamming; huwelijk.

16. 1° Nationaliteit.

Het is de strafrechter geoorloofd, b.v. in geval van banbreuk van uitzetting een oordeel te vellen t.a.v. de nationaliteit. Inderdaad, de strafrechter wijzigt niets aan de staat zelf van de betrokkene; hij constateert alleen of een element van het misdrijf door de wet vereist, aanwezig is of niet (Cass. 27.9.1932, Pas. 1932, I, 249) [H. Bekaert : L'expulsion des étrangers et le délit de rupture de ban. », p. 14, n° 9.]

17. 2° Afstamming.

Hier dient verwezen naar de artikel 326 en 327 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 326 luidt : « De Burgerlijke rechtbanken alleen zijn bevoegd om uitspraak te doen over inroeping van staat. » Artikel 327 : « De criminele vordering wegens een misdrijf van verduistering van staat kan slechts na het definitief vonnis over het geschil van staat aangevangen worden ».

Het woord « staat » dat in artikel 326 voorkomt, mag niet in ruime zin worden opgevat; het wijst hier alleen op de afstamming en doelt dus noch op het huwelijk noch op de nationaliteit. Dit wordt verklaard door de plaats die artikel 326 bekleedt in het Burgerlijk Wetboek; het is te situeren in Boek I, Titel VII « Vaderschap en Afstamming », Hoofdstuk II, « Bewijzen van afstamming van wettige kinderen ».

18. Het begrip verduistering van staat dient nader omschreven. Men zou geneigd zijn te denken aan een wel bepaald feit door de wet als misdrijf bestempeld; dit is geenszins het geval. Integendeel, het begrip verduistering van staat omvat een hele reeks handelingen die tot doel en gevolg hebben aan de kinderen alleen maar het wettelijk bewijs van hun staat te ontnemen. Inderdaad, de afstamming vloeit niet voort uit een overeenkomst die de partijen naar hun wil kunnen wijzigen of vernietigen, maar wel uit een feit, de geboorte zelf. Een misdrijf kan het wettelijk bewijs van de afstamming van een kind vernietigen, maar, welk ook het aangewende middel zij, steeds blijft het onmogelijk het kind van zijn afstamming zelf, die hem door zijn geboorte is toegekend, te beroven. Kortom, het misdrijf van verduistering omvat iedere daad die ertoe strekt een kind van zijn wettelijk bewijs van afstamming te ontdoen, hetzij door het te belemmeren dit bewijs te bekomen, hetzij door het verworven bewijs te ontnemen.

19. In de meeste gevallen houdt het zedelijk element van het misdrijf het kwaad inzicht in. De dader is bezielde met het oogmerk de staat aan een persoon te ontnemen. Nochtans, hier is het kwaad inzicht geen noodzakelijk bestanddeel. Ook de nalatigheid kan een misdrijf van verduistering van staat uitmaken. Het is voldoende dat de gestelde handeling de verduistering van staat tot gevolg heeft. Dit blijkt duidelijk uit de

volgende voorbeelden : Een persoon woont een bevaling bij, doch laat na de door de wet voorgeschreven verklaring af te leggen. — Een ambtenaar van de burgerlijke stand tekent de geboorteakte op een los blad op. Hoewel in beide gevallen gehandeld wordt uit zuivere nalatigheid, staan we toch voor een misdrijf, daar de bedoelde uitslag is bereikt. (Garraud : Boek II, n° 610, p. 443 tot 445; Haus II, p. 402, n° 1153.)

Verschillende misdrijven, op ongeordende wijze verspreid in het strafwetboek, kunnen aanleiding geven tot verduistering van staat. We hebben getracht ze als volgt te groeperen.

20. A.Verduistering van de staat van wettig kind.

Een wettig kind bewijst, volgens het burgerlijk wetboek zijn afstamming door het voorleggen van zijn geboorteakte in de registers van de burgerlijke stand ingeschreven (art. 319 B.W.B.). Nochtans bij gebrek aan een geboorteakte volstaat het ongestoord bezit van staat van wettig kind. (art. 320 B.W.B.)

De misdrijven die de verduistering van staat van het wettig kind veroorzaken, kunnen in drie categorieën worden ingedeeld.

21. 1° Misdaden die altijd en noodzakelijk aanleiding geven tot verduistering van de staat van wettig kind.

Valse verklaringen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand afgelegd : art. 196 al. 5 S.W.B.

Valsheid gepleegd door de ambtenaar van de burgerlijke stand bij het opmaken van de geboorteakte met het doel de werkelijke afstamming van het kind te wijzigen. art. 195 S.W.B.

Verandering aangebracht aan de geboorteakte, regelmatig ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand. art. 194 en 196 S.W.B.

In deze hypothesen is er verduistering van staat, zelfs indien het kind in het bezit is van de staat die hem toebehoort en die de misdaad beoogde hem te ontnemen.

Inderdaad, het is slechts bij gebrek aan een titel dat het bezit van staat als bewijs van de afstamming kan worden ingeroepen.

Zo het bezit van staat niet strookt met de geboorteakte dan is het deze laatste die geldt; hier dus een geboorteakte met valsheid aangetast.

22. 2° Misdrijven die een verduistering van staat meebrengen alleen in het geval het kind de staat die hem door zijn geboorte toekomt niet bezit.

Deze komen voor wanneer personen die de bevalling hebben bijgewoond nalaten de nodige verklaring voorgeschreven door de artikel 55, 56, 57 van het B.W.B. (art. 361 S.W.B.) af te leggen, alsook wanneer de geboorteakte opgetekend wordt op een los blad (art. 263 S.W.B.); eveneens in geval van gehele of gedeeltelijke vernietiging van de registers van de burgerlijke stand (art. 527 S.W.B.).

Van het bewijs van afstamming (geleverd door een akte regelmatig ingeschreven in het register van de burgerlijke stand) wordt het kind hier beroofd. En vermits we uitgaan van de hypothese dat het de staat door de geboorte toegekend, niet bezit, is deze staat zonder twijfel verduisterd.

23. 3° Misdaden en wanbedrijven die alleen leiden tot verduistering van staat in geval het kind geen titel van afstamming bezit, d.i. in geval het kind hetzij niet werd ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand, hetzij het werd ingeschreven als zijnde geboren

uit onbekende ouders, hetzij de geboorteakte, in de registers ingeschreven, vernietigd is. (art. 363, 364, 365 S.W.B.)

Als voorbeeld van deze inbreuken kunnen worden aangehaald:

Ontvoering, heling, verduistering van een kind: artikelen 364, 365, 363, 363 S.W.B.

Verwisseling van een kind met een ander: art. 363 S.W.B.

Onderschuiving van een kind bij een vrouw die niet bevallen is: art. 363 S.W.B.

Staat de afstamming door een geboorteakte vast dan is de verduistering van staat door deze misdrijven onmogelijk. (Garraud, II, p. 447, n° 610; Haus, II, p. 406, n° 1158).

Inderdaad, wanneer de geboorteakte de werkelijke afstamming van het kind weergeeft behoudt het kind het bewijs van zijn staat; het komt er dan alleen op aan de identiteit uit te maken.

Werd aan het kind een valse naam toegekend, dan hebben de misdaden en wanbedrijven waarvan hier sprake, geenszins tot uitslag het kind van zijn staat te beroven, vermits, het bezit van staat, dat ze hem ontnemen, alleen maar bij gebrek aan een titel de wettelijke afstamming bewijst. (Haus: « Principes généraux de Droit pénal belge », p. 406, n° 1158; Garraud: « Instruction criminelle », I, p. 447, n° 610).

24. B. Verduistering van staat van het natuurlijk kind.

Hoewel hoofdstuk II van Titel VII van Boek I van het Burgerlijk Wetboek, dat artikelen 326 en 327 bevat, als benaming draagt « Bewijzen van afstamming van wettige kinderen » rijst de vraag op of deze principes ook mogen toegepast worden op de onwettige afstamming.

Vroeger was men gehecht aan de interpretatie *stricto sensu* van de artikelen 326 en 327 van het B.W.B.; thans is zowel de rechtsleer als de rechtspraak geneigd de natuurlijke afstamming binnen het toepassingsveld van deze artikelen te doen vallen. (Garraud, II, p. 49, n° 611; Faustin Hélie, II, p. 225, n° 154; Haus, II, p. 408, n° 1160; Cass. 29 Mei 1873, S. 73, I, 435).

Daarom is het onontbeerlijk ook een woord te zeggen over de verduistering van dergelijke staat.

Het natuurlijk kind bezit een staat door zijn geboorte; het bewijs van deze staat kan door een misdaad of een wanbedrijf vernietigd worden, juist zoals de staat van een wettig kind. Maar terwijl het wettig kind regelmatig zijn staat bewijst door een geboorteakte of het bezit van staat, zijn deze bewijsmiddelen uitgesloten wanneer het gaat om een natuurlijke afstamming te bevestigen door de erkenning van het kind. Het bekomen van zijn titel door het natuurlijk kind kan belemmerd worden door een intellectuele valsheid gepleegd door de ambtenaar van de Burgerlijke Stand, indien deze door de vader of de moeder verzocht de erkenning van een natuurlijke afstamming vast te stellen, de grond van de verklaring verdraait, of de akte van een erkenning op een los blad optekent.

25. Een tweede reeks misdrijven zullen aan het natuurlijk kind de bekomen titel ontnemen nl. de wijziging van de erkenningsakte door een materiële valsheid, of door de vernietiging van de akte van erkenning.

Ieder misdrijf dat de verduistering van staat tot gevolg heeft, impliceert twee feiten: het bestaan van de verduisterde staat; de verduistering van die staat.

De vervolging wegens dergelijk misdrijf geeft aanleiding tot het oplossen van twee vraagstukken, het ene van zuiver burgerrechtelijke aard, (het bestaan van een staat), het andere, zuiver strafrechtelijk, aangezien het over het misdrijf zelf gaat.

Bij toepassing van het algemeen principe van art. 15 van de wet van 1878, zou de strafrechter bevoegd zijn om over de twee punten te vonnissen. Maar in geval van afstamming en alleen in dit geval, wordt van deze regel afgeweken. Inderdaad, artikel 326 van het Burgerlijk Wetboek laat het aan de burgerlijke rechter over het bestaan van de verduisterde staat te beoordelen. Artikel 327 gaat zelfs verder en bepaalt dat de vervolging wegens verduistering van staat pas kan worden ingezet na het vonnis van de burgerlijke rechter, dit vonnis zijnde de voorwaarde van de bevoegdheid van de strafrechtsmacht.

De rechtsleer is over 't algemeen de mening toegedaan dat de reden van bestaan van deze regel eerst en vooral te wijten is aan de moeilijkheden en de onzekerheden die het bewijs van de afstamming met zich brengt. Hiernaast moet ook het belang van de maatschappij worden ingeroepen die er zich tegen verzet dat stoutmoedige en indiscrète vervolgingen de rust der familie zouden storen, onder voorwendsel van verduistering van staat. (Garraud, II, p. 439, n° 604; Haus, II, p. 400, n° 1151).

26. Nu we het begrip « verduistering van staat » nader hebben omschreven rijzen dadelijk twee vragen op, die tijdens een strafrechtelijk proces kunnen gesteld worden.

Bezit een persoon werkelijk een bepaalde staat?

Werd die staat verduisterd, m.a.w. is art. 363 S.W.B. toepasselijk?

Volgens art. 326 B.W.B. is de eerste vraag, van zuiver burgerrechtelijke aard, een prejudicieel geschil dat alleen aan de burgerlijke rechtbank mag onderworpen worden. Daarenboven wijst art. 327 B.W.B. er op dat de strafrechtelijke actie geschorst moet blijven zolang de civiele rechter geen vonnis heeft geveld. Dat het hier om een geschil prejudicieel aan het geding gaat is dus wel duidelijk.

27. In iedere andere omstandigheid bezitten de elementen van het misdrijf, verband houdende met de staat van een persoon, geen prejudicieel karakter; het beslechten van deze bestanddelen van burgerlijke aard schorst noch het geding, noch het vonnis van de strafrechter die zich hier bevoegd mag verklaren. Dit geldt eveneens voor ieder probleem van verwantschap niet uitdrukkelijk door de wet voorzien. Zo komt het dat de strafrechter zelf, of eventueel de jury — bv. in geval van oudermoord (art. 395 S.W.B.), aanranding op de eerbaarheid en verkrachting van een bloedverwant (art. 377 S.W.B.), bederving van de jeugd en prostitutie (art. 335, al. 2 S.W.B.) — over het probleem van verwantschap dat zich ter zake stelt, zal oordelen.

28. 3° Het Huwelijk.

Vragen betreffende de staat van echtgenoot, het bestaan en de geldigheid van het huwelijk stellen zich of op principale of op incidentele wijze vóór de strafrechtbank.

Op principale wijze gebeurt dit bij ieder misdrijf dat de vernietiging of de onderschuiving van staat van echtgenoot tot gevolg heeft. Zo het bezit van staat een voldoende bewijsmiddel van de afstamming uitmaakt, wordt integendeel het huwelijk alleen door het voorleggen van een huwelijksakte bewezen; dit naar

luid van de artikelen 194 en 195 van het B.W.B. :

« 194. Niemand kan op de naam van echtgenoot en op de burgerlijke gevolgen van het huwelijk aanspraak maken, indien hij niet een in het register van de burgerlijke stand ingeschreven akte van huwelijksvoltrekking vertoont; behoudens de gevallen voorzien door artikel 46 in de titel over « de Akten van de burgerlijke stand ».

195. Het uiterlijk bezit van de huwelijke staat, kan de zogezegde echtgenoten die zich onderscheidelijk daarop beroepen niet ontslaan van de verplichting om de akte van huwelijksvoltrekking ten overstaan van de ambtenaar van de burgerlijke stand over te leggen. »

Hieruit blijkt dat de gehele of gedeeltelijke vernietiging van de registers van de burgerlijke stand, de vervalsing van de huwelijksakte zelf, het optekenen van de huwelijksakte op een los blad, enz. allen feiten zijn, van aard om de staat van echtgenoot te vernietigen. (Garraud, II, p. 489, n° 630; Haus, II, p. 488, n° 1205).

Noch de vervolging van deze misdrijven, noch het vonnis desbetreffende kan door een prejudiciële exceptie worden geschorst. Inderdaad in dergelijke gevallen valt het probleem van staat van echtgenot binnen de bevoegdheid van de repressieve rechtbank. Opgemerkt moet worden dat, indien het bewijs van het huwelijk onmogelijk is, wegens de gehele of gedeeltelijke vernietiging van de registers van de burgerlijke stand, het geding dat het herstel van dit bewijs beoogt samen met de publieke actie voor de repressieve rechtbank aanhangig kan worden gemaakt. Nochtans bestaat de mogelijkheid dit geding afzonderlijk voor de civiele rechtbank te brengen. (Haus, II, p. 418, n° 1206; Garraud, II, p. 419, n° 639). Integendeel, zo een valsheid in geschrift of de aantekening van de huwelijksakte op een los blad het bewijs van het huwelijk belemmert, zijn de echtgenoten verplicht het geding tot herstellen van het bewijsmiddel vóór de strafrechtbank in te spannen. (Haus, II, p. 419, n° 1206; Garraud, II, p. 419, n° 639) Vermits het in casu geenszins mogelijk is het huwelijk voor de burgerlijke rechtbank te bewijzen door middel van getuigen, staat de wet het op onrechtstreekse wijze aan de echtgenoten toe, door ze vóór de strafrechtbank te laten verschijnen.

29. Daar de vernietiging van de staat van echtgenoot geen prejudicieel geschil in het leven roept, is dit evenmin het geval voor de onderschuiving van de staat van echtgenoot, wat in feite er op neer komt een valse huwelijksakte te maken. (Haus, II, p. 420, n° 1208).

30. Hierbij gebeurt het dat een vraag betreffende het bestaan of de geldigheid van het huwelijk op *incidentele wijze* vóór de strafrechtbank rijst, zo b.v. wanneer de hoedanigheid van echtgenoot uitsluitend een oorzaak vormt hetzij van het misdrijf zelf (bv. art. 335, al. 2; art. 341 S.W.B.), hetzij van de publieke actie (art. 462, art. 504 S.W.) Ook op incidentele wijze stelt zich dezelfde vraag wanneer het bestaan van het misdrijf dat het voorwerp uitmaakt van de vervolging, zo bv. bigamie of overspel, afhangt van het al of niet bezitten van de hoedanigheid van echtgenoot door de beklaagde.

In deze verschillende hypothesen komt het steeds de strafrechtsmacht toe, dit bestanddeel van het misdrijf dat van nature burgerrechtelijk is te beoordelen, alhoewel nu eens *het bestaan* van dit misdrijf dan weer de *ontvankelijkheid van de strafactie* er van *afhangt*. (Brussel, K. van Inbeschuldigingst., 24 Maart 1934, Rev. dr. pén. 1934, 577).

31. In verband hiermee dient in 't bijzonder de misdaad van dubbel huwelijk te worden onderzocht (art. 391 S.W.B.). Het bestaan van een dubbel huwelijk veronderstelt dat beide huwelijken beantwoorden aan de uiterlijke vormvereisten door de wet voorgeschreven. Doch, deze voorwaarde is niet voldoende; de geldigheid van het eerste huwelijk lijkt evident daar een huwelijk door nietigheden aangetast geen enkele band schept. Daarenboven is de geldigheid van het tweede huwelijk, afzonderlijk beschouwd, eveneens substantieel element van de misdaad, vermits een huwelijk buiten de wettelijke vormvereisten gesloten, geen juridisch bestaan geniet.

32. Wanneer de beklaagde het bestaan van het ene of het andere huwelijk betwist, — hij ontkent bv. het bestaan van het eerste of van het tweede huwelijk, omdat de registers waarin het werd aangetekend, vernietigd zijn —, is het de strafrechter die over dit verweermiddel een oordeel moet vellen (art. 198 B.W.B.). (Haus, II, p. 422, n° 1211).

33. Indien nu de beklaagde, hoewel hij de voltrekking van de twee huwelijken erkent, de geldigheid van een van beide betwist, stelt zich de vraag of er dan geen prejudicieel geschil ontstaat? Over het algemeen wordt aan de strafrechter toegelaten de geldigheid van het tweede huwelijk, onafhankelijk van het eerste, te onderzoeken, daar het door dit tweede huwelijk is dat de misdaad ontstaat. (Haus, II, p. 423, n° 1212).

Dezelfde stelling moet aangenomen worden betreffende de geldigheid van het eerste huwelijk; inderdaad aangezien de strafrechter over dit tweede huwelijk oordeelt, moet hij zich ook over het eerste kunnen uitspreken, daar beiden een bestanddeel van het misdrijf zijn. In werkelijkheid maakt het tweede huwelijk en niet het eerste het delictueel feit uit, maar de geldigheid van het eerste huwelijk is een essentiële voorwaarde van de misdaad. Daarenboven is het de strafrechter toegestaan alle elementen van de misdaad te onderzoeken. Desgevallend ontnemt geen enkele wetsbepaling hem deze bevoegdheid; het algemeen principe van art. 15 van de wet van 1878 is dus zonder twiifel van toepassing zodat men geenszins naar de burgerlijke rechtbank hoeft te verwijzen.

34. Anders wordt nochtans beslist in het geval voorzien bij art. 371 S.W.B. De schaker mag pas vervolgd worden nadat de burgerlijke rechtbank de nietigheid van het huwelijk met het meisje dat hij ontvoerde, heeft uitgesproken. Wordt het huwelijk geldig verklaard, dan vervalt het bestaan van het misdrijf. De nietigheid van het huwelijk is prejudicieel aan het geding: pas na haar definitieve uitspraak kan het bestaan van het misdrijf door het Openbaar Ministerie in acht genomen worden.

* * *

35. Wie dient het prejudicieel geschil voor de burgerlijke rechtbank te brengen? (art. 18 van de wet van 1878).

Het is aan de beklaagde die de exceptie heeft opgeworpen, dat de verplichting behoort deze te doen beoordelen door de bevoegde rechtsmacht. Hij haalt ten zijne voordele een rechtsmiddel aan, zodat de leuze « Reus in excipiendo fit actor » geldt.

In zekere gevallen, bepaalt de wet zelf, aan wie deze verplichting is opgelegd. Zo luidt artikel 12 al. 2 van de Boswet van 20 December 1954: « Dans le cas de renvoi à fins civiles, le jugement fixera un délai de deux mois au plus, dans lequel la partie qui aura élevé la question préjudicielle devra saisir le juge compétent ».

et justifier de ses diligences, sinon il sera passé outre au jugement.»

Artikel 30 van de wet van 7 Mei 1877, ten aanzien van de politie op de onbevaarbare wateren, formuleert hetzelfde principe.

Men zou kunnen aanvoeren dat de verplichting alle elementen van de beschuldiging te verrechtvaardigen zou moeten berusten op de vervolgende partij, het Openbaar Ministerie. Het zou billijker zijn niet de regel « Reus in excipiendo fit actor », doch wel « Actori incumbit probatio » toe te passen. Nochtans is het in feite ondenkbaar het Openbaar Ministerie te verplichten een burgerlijk geding in te stellen; de opgeworpen exceptie is des te meer van privaat belang (Cass. 26.11.1909, Pas. 1910, I, 8).

Om praktische redenen, moet de dagvaarding die de prejudiciële exceptie vóór de burgerlijke rechtbank zou aanhangig maken, uitgaan van de beklagde vermits deze toch rechtstreeks bij de beslissing betrokken is.

Weliswaar verleent de wetgever aan de repressieve rechtbank de gelegenheid de beklagde van deze verplichting te ontslaan (art. 18, al. 1 van de wet van 1878). In dergelijk geval is het niet het Openbaar Ministerie, dat moet optreden, maar zo er een burgerlijke partij is, behoort het haar het prejudicieel geschil voor de bevoegde rechtbank te brengen (Luik, 26 October 1916, Pas. 1917, II, 9). De strafrechter verklaart het geding geschorst « *hic et nunc* »; de vervolgende partij zal dan, na de beslissing van de burgerlijke rechter, de vervolging voortzetten.

Opdat de beklagde, aan wie deze verplichting is opgelegd, met de prejudiciële exceptie niet zou dralen, moet hij, naar luid van art. 18 al. 2 van de wet van 1878, binnen een termijn van maximum twee maanden, de zaak bij de bevoegde rechter aanhangig maken. Tevens voegt artikel 27 van de wet van 1878 er aan toe, dat de verjaring geschorst wordt.

In beroep mag het prejudicieel geschil voor de eerste maal opgeworpen worden, doch niet in Verbreking; het geldt hier een verweermiddel wat de grond van de zaak betreft.

Ontstaat vóór de civiele rechter die over de exceptie uitspraak moet doen, een betwisting nopens de last van het bewijs, dan zal hij de partij aanduiden die te dien opzichte als eiser moet beschouwd worden (art. 19 van de wet van 1878; Charleroi, 12.1.1933, J.J.P., 1933, 333).

Door de beslissing van de burgerlijke rechter, aangaande het prejudicieel geschil is de strafrechter gebonden (Cass. 5.1.1948; Pas. 1948, I, 2).

Van het ogenblik af dat de burgerlijke uitspraak kracht van rechterlijk gewijsde bekomen heeft, mag ze, zelfs niet meer onrechtstreeks, het voorwerp van een betwisting uitmaken.

Wordt het recht van de verdachte bevestigd, dan vervalt het misdrijf; in tegenovergesteld geval vonist de strafrechter alsof het prejudicieel geschil niet werd opgeworpen.

36. Ten slotte is het van belang te weten welke bewijsvorm de strafrechter moet aannemen in geval hij over een burgerlijke overeenkomst oordeelt.

Artikel 16, al. 1 van de wet van 1878 vermeldt: « Wanneer het misdrijf verband houdt met de uitvoering van een overeenkomst, waarvan het bestaan ontkend of waarvan de uitlegging betwist wordt, gedraagt zich de strafrechter, bij de uitspraak over het bestaan van die overeenkomst of over haar uitvoering, naar de regelen van het burgerlijk recht. »

Uit het oog mag niet worden verloren dat dit artikel slechts toepasselijk is wanneer het misdrijf verband houdt met de uitvoering van de overeenkomst en niet wanneer de inbreuk het sluiten van een overeenkomst betreft. (Cass. 2.12.1935; Pas. 1936, I, 721)

Zonder verband met het prejudicieel karakter van het geschil doen zich twee gevallen voor.

37. Het vervolgde misdrijf hangt rechtstreeks af van een overeenkomst waarvan het bestaan of de interpretatie betwist wordt, bv. in geval van misbruik van vertrouwen (art. 99 S.W.B.); oplichting en bedrog (art. 496 S.W.B.); afpersing (art. 470 S.W.B.).

De overeenkomst, onmiddellijke oorzaak van het misdrijf kan er niet van gescheiden worden en valt binnen de bevoegdheid van de strafrechter.

38. Is er een onrechtstreeks verband tussen de inbreuk en de overeenkomst, t.i.z. de uitvoering van een overeenkomst waarvan het bestaan, de interpretatie en de toepassing betwist wordt, dan moet krachtens art. 16 van de wet van 1878 de repressieve rechtbank dit geschil beslechten, maar ze moet zich houden aan de bewijsregels van het burgerlijk recht.

Inderdaad, de bewijsvorm is afhankelijk van het te bewijzen feit en geenszins van de jurisdictie die over het feit moet oordelen.

Het wetboek van strafvordering erkent ieder bewijsmiddel en in 't bijzonder, het bewijs door getuigen, terwijl het burgerlijk wetboek in de meeste gevallen het bewijs door middel van een geschrift eist. Moest men de mogelijkheid kunnen inzien het bestaan van een burgerlijk contract door bewijsmiddelen, verworpen door het burgerlijk wetboek, te bevestigen, zouden burgerlijke vraagstukken vaak aan het oordeel van de strafrechter onderworpen worden. Dit misbruik te voorkomen was het doel van art. 16 van de wet van 1878.

De rechtspraak gaat zelfs verder en verklaart van openbare orde deze verplichting aan de strafrechter opgelegd, nl. de burgerlijke bewijsmiddelen aan te wenden. (Cass. 30.12.1901; Pas. 1901, I, 97).

Janine SEGERS,
Advocaat te Gent,
Licenciaat in de
Criminologische Wetenschappen.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSpraak

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 3 Juli 1950.

Voorzitter : M. de Cocquéau des Mottes.

Raadsheer-Verslaggever : M. Vandermersch.

Eerste Advocaat-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

1. **Verbreking (in strafzaken).** — Niet ontvankelijkheid van de voorziening tegen de beslissing waarbij aan een mede-verdachte ontslag van rechtsvervolging is verleend.
2. **Rechten van de verdediging.** — Na sluiting der debatten doch vóór de uitspraak ingediende nota van de burgerlijke partij.

1. *Is niet ontvankelijk de voorziening in cassatie tegen de beschikking van het bestreden vonnis, waarbij aan een mede-verdachte ontslag van rechtsvervolging is verleend en de door het O. M. als burgerlijk verantwoordelijk gedaagde partij buiten zaak is gesteld; een dergelijke beslissing is immers zonder invloed op de wettelijkheid van de tegen eiser in cassatie gewezen beslissing.*
2. *Indien de burgerlijke partij, na het sluiten der debatten, doch vóór de uitspraak een nota heeft overgelegd en het niet blijkt, dat zij aan de tegenpartij werd medegedeeld of haar vóór de uitspraak van de bestreden uitspraak ter kennis werd gebracht, moet ter vrijwaring van de rechten der tegenpartij ofwel de heropening der debatten bevolen worden, ofwel bedoelde nota buiten beschouwing worden gelaten. Het een of het andere moet blijken uit de bestreden uitspraak of uit enig processtuk.*

De Schoenmacker t/ De Bock J. en E.

Gelet op het bestreden vonnis door de Correctionele Rechtbank te Dendermonde op 18 April 1950 uitgesproken;

I. In zover de voorziening is gericht tegen de beslissing van het bestreden vonnis betreffende de vordering ingesteld door het Openbaar Ministerie tegen De Bock Joseph, verdachte, en De Bock Emiel, burgerlijk verantwoordelijke partij;

Overwegende dat aanlegger niet gerechtigd is om voorziening te stellen tegen de beschikking van het bestreden vonnis, waarbij zijn medebeklaagde ontslagen werd van de vervolging en de partij welke als burgerlijk aansprakelijk werd gedaagd door het Openbaar Ministerie, buiten zaak werd gesteld; dat deze beslissing immers zonder invloed is op de wettelijkheid van de beslissing welke tegen aanlegger werd gewezen.

II. In zover de voorziening is gericht tegen de beslissing van het bestreden vonnis betreffende de publieke vordering door het Openbaar Ministerie tegen aanlegger ingesteld, en betreffende de burgerlijke vorderingen :

a) Wat betreft de beslissing over de publieke vordering :

Over het enig middel : schending van de rechten der verdediging, alsook van de artikelen 158, 190, 120 en 211 van het Wetboek van Strafvordering, 144 van de wet van 18 Juni 1869 op de rechterlijke inrich-

ting, — doordat, tussen de datum van het sluiten der debatten (28 Maart 1950) en deze van de uitspraak van de bestreden beslissing (18 April 1950), in naam van de genaamden De Bock, thans verweerders in cassatie, bij de rechtspleging een nota werd toegevoegd er toe strekkende in het litigieus ongeval de uitsluitende verantwoordelijkheid van de aanlegger te bewijzen, nota welke aan de aanlegger niet werd medegedeeld, en waarvan niets bewijst dat de aanlegger, noch zijn raadsman in staat werden gesteld kennis te nemen, — dan wanneer anderzijds niets in de tekst van het bestreden vonnis toelaat te onderstellen dat de nota waarvan spraak als vreemd aan het geding werd beschouwd, en als dusdanig uit de debatten verwijderd werd;

Overwegende dat uit de stukken van de procedure blijkt, dat, tussen de datum van 28 Maart 1950, waarop de behandeling der zaak ter terechtzitting van de Correctionele Rechtbank te Dendermonde volledig behandeld werd, en de datum waarop het bestreden vonnis op 18 April 1950 werd uitgesproken, de raadsman van verweerders De Bock, bij schrijven van 5 April 1950 gericht aan de Voorzitter van de Correctionele Rechtbank, een nota heeft overgemaakt; dat dit schrijven en de bijgevoegde nota bij de bundel werden gevoegd;

Overwegende dat uit het bestreden vonnis niet blijkt dat deze nota als vreemd aan het geding door de rechter werd beschouwd; dat de Correctionele Rechtbank de heropening der debatten niet heeft bevolen, en dat niets aanwijst dat voormelde nota aan aanlegger werd medegedeeld of hem ter kennis werd gebracht vóór de uitspraak van het bestreden vonnis;

Overwegende dat de rechten der verdediging, aldus werden geschonden en dat het middel gegrond is;

Overwegende dat de verbreking van de beslissing betreffende de publieke vordering de verbreking medebrengt van de beslissing over de burgerlijke vorderingen;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden vonnis, doch enkel in zover het uitspraak heeft gedaan betreffende de publieke vordering door het Openbaar Ministerie ingesteld tegen aanlegger en betreffende de burgerlijke vorderingen;

Beveelt dat het onderhavig arrest zal worden overgeschreven op de registers van de Correctionele Rechtbank te Dendermonde en dat melding ervan zal gemaakt worden op de kant der gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt aanlegger tot een derde en verweerders tot twee derden der kosten;

Verwijst de zaak also beperkt naar de Correctionele Rechtbank te Gent, zetelende in hoger beroep,

NOOT : Verg. wat het tweede punt betreft : Verbreking, 25 April 1949, R.W. 1949-'50, 153; 8 September 1949, R.W. 1949-'50, 379 met noot van J. P.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

6e Kamer. — 23 December 1950.

Voorzitter : M. Ooms.

Raadsheren : M.M. Malgaud en Michielsens.

Advocaat-Generaal : M. Van der Perren.

Advocaten : Mrs Maertens, Van der Planken en Ost.

Advocaat. — Vertegenwoordigingsmacht beperkt tot eigenlijke proceshandelingen. — Ten aanzien van daarbuiten liggende handelingen moet hij de bijzondere lastgeving door zijn cliënt bewijzen volgens de regelen van het Burgerlijk Wetboek.

Wanneer een advocaat voor de Rechtbank van Koophandel optreedt is hij de lasthebber van zijn cliënt; zijn mandaat wordt door de wet erkend en hij geniet de voorrechten, die de wet en de gebruiken hem waarborgen. Hij ondertekent de procesakten en mag zijn instemming geven omtrent de werkzaamheden, die binnen de perken van zijn last vallen.

Het bewijs van de lastgeving volgt uit de dagvaarding, waarvan hij houder is. Voor de akten van procedure, die aan de dagvaarding voorafgaan, wordt het bewijs voldoende geleverd door de feiten der zaak.

Dit bewijs ontbreekt, wanneer de advocaat buiten de perken van de lastgeving ad litem handelt en de plaats van zijn cliënt inneemt om voor hem overeenkomsten te sluiten, die niet deel uitmaken van de procedure. Voor dusdanige handelingen verleent de wet hem geen bijzondere bescherming en voor het bewijs van lastgeving daartoe is hij aan de regels van het B.W. gebonden.

De algemene vertegenwoordigingsmacht van de advocaat omvat niet de macht om in akkoord met de advocaat van de tegenpartij genoeg te nemen met deskundigen, wier namen waren opgegeven door de referendaris bij de rechtbank van koophandel.

S. cs. t/ S. C.

Gezien in regelmatige vorm de uitgifte van het vonnis, op 4 Februari 1950 gewezen door de Rechtbank van Eersten Aanleg te Antwerpen;

Overwegende dat het hoger beroep op 19 Maart 1950 in de wettige vorm en termijn ingesteld werd;

Overwegende dat in feit vaststaat dat partijen op 23 Januari 1945 een contract sloten voor de overneming door geïntimeerde, van een schip en een beurt-dienst en daarbij bedongen werd dat de prijs van de overneming bepaalt zou worden door een schatting van deskundige; dat op 24 Maart 1948 de toenmalige advocaat van geïntimeerde aan de toenmalige advocaat van appellanten de wil van zijn cliënt deed kennen het recht van overneming uit te oefenen tegen een prijs, die hij aanbod, en, in geval van weigering, van deze prijs, voorstelde bij de heer voorzitter van de Rechtbank van Koophandel een verzoekschrift in te dienen om een schatter door deze Magistraat te doen aanwijzen, dat de schrijver van deze brief de voorzorg nam het stuk door zijn cliënt te doen tekenen voor goedkeuring en akkoord; dat, na onderhandelingen tussen raadslieden, de raadsman van geïntimeerde aan zijn confrater een ontwerpverzoekschrift deed toekomen in bedoelden zin; dat hij daarna, op 19 Juli 1948, schreef : « De Heer referendaris heeft gezegd dat de zaak bij hem niet was aangebracht bij een officieel verzoekschrift, Ik had hem gevraagd twee namen aan te duiden... » en voorts : « De Heer referendaris Verbraeken, bij afwezigheid van den Heer

Voorzitter, duidde dan aan... »; dat bij deze brief een andere gevoegd was, gericht aan de aangeduide personen, om aan dezen hun benoeming als deskundigen aan te kondigen; dat, op 25 April 1948, de advocaat van appellante antwoordde : « Ik zond de beide brieven door naar de deskundigen... »; dat dienvolgens de deskundigen hun taak uitvoerden;

Dat in een van de twee verslagen vermeld werd, dat de deskundige « de partijen » en hun raadslieden gehoord had, zonder nochtans de bepaling of dit geschiedde voor ieder der zes in zake zijnde partijen, dat het andere verslag verklaarde dat beide partijen door de deskundige verwittigd werden dat deze het schip ging bezichtigen, en dat bij deze verrichting aanwezig waren de geïntimeerde en Renatus S., deze laatste « de andere kinderen S. vertegenwoordigend »; dat appellante ontkennen toegestemd te hebben in de benoeming van de deskundigen; dat zij voorts ontkennen opgeroepen, noch verwittigd te zijn geweest door de deskundigen, noch Renatus S., belast te hebben met hun vertegenwoordiging, daarbij opmerkend dat Renatus S. in de verslagen genoemd wordt als hun consort, maar niet in hoger beroep is;

Overwegende dat uit deze ontleding der feiten blijkt dat de toenmalige advocaten der partijen onderhandeld hebben over de benoeming van deskundigen; dat zij eerst beoogden de deskundigen door de Heer Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te doen benoemen; dat zij daarna genoeg hebben genomen met de enkele aanwijzing van de namen van geschikte personen door de Heer Referendaris; dat bijgevolg de benoeming van de deskundigen uitsluitend geschiedde door het akkoord van de advocaten;

Overwegende dat de advocaten aldus handelden als lasthebbers van hun cliënten;

Overwegende dat, wanneer de advocaat voor de Rechtbank van Koophandel optreedt, hij de mandataris van zijn cliënt is; dat zijn mandaat door de wet erkend wordt, dat hij van de voorrechten geniet die de wet en de gebruiken hem waarborgen; dat hij de akten van de rechtspleging geldig ondertekent, dat hij zijn instemming mag geven omtrent de werkzaamheden die binnen de perken van dit mandaat vallen (zie over dit laatste punt Hof van Beroep te Gent, 15 Februari 1917. Pas. 17. II. 15);

Overwegende dat het bewijs van het mandaat dan spruit uit de dagvaarding waarvan hij houder is; dat voor de akten van de rechtspleging, die de dagvaarding voorafgaan, het bewijs voldoende geleverd wordt door de feiten der zaak;

Overwegende dat dit bewijs ontbreekt, wanneer de advocaat buiten de perken van het mandaat ad litem handelt, en de plaats van zijn cliënt inneemt om voor hem overeenkomsten te sluiten die geen deel uitmaken van een procedure; dat de wet hem hiervoor geen bijzondere bescherming verleent, en hij voor het bewijs van zulkdanige lastgeving door de regels van het burgerlijk wetboek gebonden is; (vergelijk het arrest van het Hof van Beroep te Brussel, 13 Mei 1916. Pas. 16. II. 354); dat zijn waardigheid niet de minste afbreuk lijdt, indien hij aan zijn cliënt laat weten, dat deze zelf in zijn eigen zaken de nodige stukken moet tekenen;

Overwegende dat ten overvloede dient te worden opgemerkt dat ter zake zelfs niet gekend is of de toenmalige advocaat van appellante verklaart dat hij van zijn cliënten uitdrukkelijke en nauwkeurige opdracht ontving om bedoeld akkoord te treffen zoals het getroffen werd;

Om die redenen :

Het Hof,
Gezien artikel 24 van de wet van 15 Juli 1935;
Alle andere besluiten verwerpende;
Ontvangt het beroep en, er op rechtdoende,
Bevestigt het bestreden vonnis, waar het beschikt dat geïntimeerde geldig zijn recht op aankoop van het motorschip « Vroom en Vrij » en op een beurt-dienst uitgeoefend heeft op 24 Maart 1948, nochtans met deze verbetering dat de 24 Maart 1948 niet de datum van de aanstelling van deskundigen is;
Doet voor het overige het bestreden vonnis te niet;
Hervormende, zegt voor recht dat de litigieuze ver-slagen zonder uitwerking zijn jegens appellanten;
Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten van beide instanties.

KRIJGSRAAD TE BRUSSEL

2e Vlaamse Kamer. — 11 Mei 1951.

Voorzitter: M. J. Y. Dautricourt.

2e Burgerlijke Magistraat: M. S. Versele.

Substituut Krijgsauditeur: M. E. Dubois.

Advocaten: Mrs Watte, Claessens en Charles Janssens voor B. P.; Mrs Schaeffer, Möller, Vanhegen, Hartmann, Sluszy, Heisinger, Bogaerd, Volkmann, De Greef en Paul Coppens voor de verdediging.

Oorlogsmisdaden. — De wet van 20 Juni 1947 en het hoger bevel. — Oorlogvoering en standrecht. — De volkenrechtelijke bepaling der « openbare orde » in bezet grondgebied. — Volkenrechtelijk statuut van het « verzet » in bezet gebied. — De SIPO. — Summiere terechtstellingen bij politiematregel. — De « Verschärfte Vernehmung ».

1. De beperking gesteld door de flagrante schending van de wetten en gebruiken van de oorlog of van de wetten der menselijkheid aan de rechtvaardiging van misdaden wegens hoger bevel is de enige beschutting van een overrompeld volk tegen de willekeur van de bezetter, wanneer deze de totalitaire opvatting van de Staat huldigt, niet het recht maar het staatsbelang als opperste wet verkondigt en desnoods de misdaad aanwendt als regeringsmiddel.

Noch het staatsbelang, noch zelfs in tijd van oorlog, de staatsnood, vermogen het alles te rechtvaardigen omdat, boven de Staat, het algemeen menselijk geweten en het rechtsbewustzijn, — waarvan het volkenrecht en de wetten en gebruiken van de oorlog de ver van volmaakte uiting zijn, — eisen stellen die geen staatsgezag kan ontkennen noch kan breken, namelijk de wetten der menselijkheid.

2. Standrecht is « de niet door het recht, maar door de praktijk der oorlogvoerende legers toegelaten aanwending van de militaire macht om dwangmaatregelen en, desnoods, de strengste straf toe te passen ». Het kent geen andere rechtvaardiging noch perken dan de volstrekte militaire noodwendigheid in tijd van oorlog.

Standrecht bestaat niet buiten de summiere pleegvormen die het zelf voorschrijft en buiten de stipte voorwaarden van zijn toepassing.

3. De politie van een bezettende mogendheid kan bezwaarlijk misdrijven verschonen door de noodzakelijkheid de openbare orde te herstellen, wanneer de bezettende overheid zelf de bepalingen van het Haagse Reglement en de inwendige publieke orde van het bezette land heeft gestoord of laat storen.

4. Onder de oorlog 1939-'45 heeft men door « verzet »

of « weerstand » bedoeld: « formaties van vrijwilligers die, in bezet gebied, de oorlog tegen de bezettende macht en hare handlangers hebben doorgevoerd, zonder openlijk de wapens te dragen.

Alhoewel leden van deze formatie door hun regering als oorlogsvoerenden worden erkend en ook door deze regering worden geholpen, dienen zij niet door de bezettende macht als oorlogsvoerenden behandeld te worden.

In geval van gevangenneming door de vijand kunnen ze geen aanspraak maken op het begunstigd statuut van de krijgsgevangenen; maar ze genieten in elk geval van deze rechten welke alle beschaafde volkeren aan alle aangehouden beschuldigten toekennen en welke de wetten van de oorlog zelfs uitdrukkelijk toekennen aan de spionnen.

5. De SIPO heeft het karakter van een staats- en partijpolitie, zodat haar leden, — al worden ze in eenheden van militair type ingedeeld, — bezwaarlijk de titel van soldaten kunnen dragen.

6. De verordening die, zonder voorafgaande, regelmatige, gerechtelijke of standrechtelijke procedure, de neerkogeling beveelt van zelfs op heterdaad betrapte vrijeschutters of saboteurs, schendt klaarblijkelijk de wetten en gebruiken van de oorlog en de wetten van de menselijkheid.

7. De « verschärfte Vernehmung » of verscherpt verhoor schendt de wetten van het mens-zijn op flagrante wijze, door haar wezen zelf.

Ze is mensmisprizend door de pijn en de angst van het slachtoffer; maar vooral door de aanslag van de menselijke waardigheid, daar niets doeltreffender is om het weerstandsvermogen van de mens te slopen en zijn wil te breken dan het besef dat hij niet langer als een mens behandeld wordt, dat hij geen rechten heeft en dat er geen recht meer bestaat.

Krijgsauditeur t/ S.I.P.O. Brussel.

I. — OP DE PUBLIEKE VORDERING.

A. - De beginselen:

1) De Wet van 20 Juni 1947 en het Hoger Bevel.

Overwegende dat de wet van 20 Juni 1947 aan de Krijgsraad de verplichting oplegt na te gaan of de feiten waarvan de kennisneming hem opgedragen gedragen wordt:

1° een inbreuk op de Belgische Strafwet uitmaken;

2° een schending uitmaken der wetten en gebruiken van de oorlog;

Overwegende dat al de beschuldigten, voor al de betichtingen, als grond van rechtvaardiging, minstens als verzachtende omstandigheid, het « hoger bevel » invoeren;

Dat, dienvolgens, bij toepassing van artikel 3 van de wet, de Krijgsraad moet onderzoeken, niet alleen of het hoger bevel bestaat, maar of de ten laste gelegde feiten geen « klaarblijkelijke » schending van de wetten en gebruiken van de oorlog of van de wetten van de menselijkheid uitmaken;

Overwegende dat de beschuldigten te vergeefs opwerpen dat artikel 3 van de Wet van 20 Juli 1947 — in de maat waarin het de grond van rechtvaardiging van artikel 70 van de Strafwet te niet doet, wanneer de bevolen daad een « klaarblijkelijke » overtreding van de wetten en gebruiken van de oorlog is, — de Belgische Strafwet, zoals zij ten tijde van de inbreuk

bestond, en dienvolgens ook, bij terugwerking van de Strafwet, de Belgische Grondwet en de algemene beginselen van het Strafrecht, schendt;

Overwegende dat, bij loutere toepassing van het principe van de scheiding der machten en van artikel 107 van de Grondwet, de rechterlijke macht het niet vermag de toepassing van een wet te weigeren, om reden dat ze ongrondwettelijk zou zijn (Verbr., 19 Juli 1921, pas. I, bl. 455, en 13 Maart 1935, Pas. I, bl. 427);

Maar dat, in de werkelijkheid, artikel 3 van de wet van 20 Juni 1947, ten gunste van de beschuldigten van oorlogsmisdaden, de grond van rechtvaardiging getrokken uit het gebod van de Belgische wet en het bevel van de Belgische overheid, uitbreidt tot het gebod van de vijandelijke wetten en verordeningen en het bevel van de vijandelijke hiërarchische oversten (Krijgshof, 5e Franse kamer, 15 Februari 1951, in zake G. F. P., Brussel, onuitgegeven);

Dat de, door de flagrante schending van de wetten en gebruiken van de oorlog of van de wetten van de menselijkheid, aan de rechtvaardiging bij hoger bevel gestelde beperking, de enige beschutting is van een overrompeld volk tegen de willekeur van de bezetter, wanneer deze, de totalitaire opvatting van de Staat huldigend, niet het recht maar het staatsbelang als opperste wet verkondigt, en desnoods de misdaad als regeringsmiddel aanwendt;

Dat — in weerwil van hetgeen de beschuldigten pleiten — noch het staatsbelang, noch zelfs, in tijd van oorlog, de staatsnood, *alles* vermogen te rechtvaardigen, omdat naast de Staat, het algemeen menselijk geweten en het rechtsbewustzijn, — waarvan het Volkenrecht en de wetten en gebruiken van de oorlog de ver van volmaakte en volledige uiting zijn, — eisen stellen, die geen staatsgezag ontkennen, noch breken kan: *de wetten van de menselijkheid* (zie Internat. Vredesconf., Den Haag, 1907 — Verdrag nopens de wetten en gebruiken van de oorlog te land — Aanduiding van de verdragsluitende mogendheden, laatste alinea);

Dat, benevens, het voorschrift van artikel 3 van de wet van 20 Juni 1947 niets anders is dan de toepassing in het Belgisch recht van twee, op heden, in het Volkenrecht, gevestigde beginselen, te weten:

1° de voorrang van het internationaal op het nationaal recht en, dienvolgens, deze van het Internationaal Strafrecht op het nationaal;

2° de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de enkeling vóór het internationaal recht;

Overwegende dat de beschuldigten, zowel om de summere terechtselingen als de Verschärfte Vernehmung goed te praten, en om hun karakter van «klaarblijkelijke» schending der wetten en gebruiken van de oorlog en van de wetten der menselijkheid principieel af te strijden, zich beroepen, ten eerste op de dringende noodwendigheden van de oorlogvoering en op het standrecht, ten tweede op de noodzakelijkheid de openbare orde te verzekeren, en ten derde op de onwettelijkheid van het gewapend verzet, in bezette gebieden;

Dat de Krijgsraad, dienvolgens, de drie middelen te onderzoeken heeft;

2. Oorlogvoering en standrecht.

Overwegende dat de beschuldigde Vits zo ver is gegaan dat hij het recht van onbeperkte oorlogvoering verkondigde, in de volgende bewoording: «Wanneer het doel militair is, dan is de handeling een oorlogsdad en toegelaten; wanneer er geen militair doel is, dan is het een misdaad»;

Overwegende dat de Krijgsraad deze verklaring, ten strengste, moet afkeuren omdat zij, eenvoudig de wetten en gebruiken van de oorlog en de wetten van de menselijkheid wegcijfert;

Maar dat hij toch, ter zake van summere terechtstellingen en Verschärfte Vernehmung, rekening moet houden met het feitelijk bestaan van het zogenaamde «standrecht»;

Dat men onder deze naam verstaat: «de niet door het recht, maar door de praktijk der oorlogvoerende legers toegelaten aanwending van de militaire macht om desnoods de strengste straf- en dwangmaatregelen toe te passen»;

Dat deze aanwending geen andere rechtvaardiging en perken kent dan de volstreckte militaire noodwendigheid, in tijd van oorlog, van belegering of beroerten en, ter zake, de dringende noodzakelijkheid voor een leger te velde, in vijandelijk bezet gebied, zijn eigen onmiddellijke veiligheid te verzekeren;

Dat, aldus, de militaire reglementen die in de legers van meest al de grootmogendheden in voege waren en nog zijn, als uiterste middel, het nemen en, impliciet, het terechtstellen van gijzelaars toelaten (Krijgsraad Brussel, 2e Franse kamer, 9 Maart 1951, in zake von Falkenhausen, R. D. P. C. 1950-'51, bl. 869 en 870);

Dat dezelfde praktijk de terechtstelling toelaat van vrijeschutters, die met de wapens in de hand werden gevangen genomen, onmiddellijk en ter plaatse, in uitvoering van de beslissing van een Standgerecht, zodat ze niet als een «flagrante» schending der wetten en gebruiken van de oorlog zou kunnen gestraft worden;

Maar dat het Standgerecht als een feit en niet als een recht moet aangezien worden; zodanig dat het niet bestaat buiten de summere pleegvormen die het zelf voorschrijft en buiten de stipte voorwaarden van zijn toepassing;

Dat de geldigheidsvoorwaarden van deze standrechtelijke maatregel de volgende zijn:

1° dat ze in het kader van een leger te velde of in bezet gebied, door militairen, getroffen worde en door dezelfde uitgevoerd;

2° dat hun veiligheid ernstig en onmiddellijk bedreigd worde, door vijanden die de wetten en gebruiken van de oorlog niet eerbiedigen;

3° dat de standrechtelijke maatregel, onmiddellijk en ter plaats, besloten en uitgevoerd worde;

4° dat hij kenbaar gemaakt worde;

Overwegende dat, voor de geldigheid van de summere terechtstelling, het standrechtelijk vonnis als essentiële geldigheidsvoorwaarde vereist is;

Overwegende dat de terechtstelling van vrijeschutters of partizanen, bij politiemaatregel, door leden van een staats- of partijpolitie, na een dagenlang onderzoek, en zonder gerechtelijke uitspraak of bekendmaking aan de bevolking, zelfs in uitvoering van vijandelijke verordeningen en op hoger bevel, aan geen der voorwaarden van de standrechtelijke maatregel voldoet en dus een «klaarblijkelijke» schending is der wetten en gebruiken van de oorlog.

3. De volkenrechtelijke bepaling der «openbare orde», in bezet grondgebied.

Overwegende dat de beschuldigten verder, ter rechtvaardiging of ter verschoning van hun daden, inroepen, door artikel 43 van het Haagse Reglement, aan de bezetter opgelegde verplichting van de openbare orde te verzekeren en, namelijk — beweren ze — tegen het verzet, doch te vergeefs;

Dat artikel 43 uitdrukkelijk voorschrijft dat «behoudens bepaalde verhindering, de openbare orde en het publieke leven moeten hersteld en verzekerd worden, met *eerbiediging van de in het land geldende wetten*»;

Overwegende dat de doorvoering van een bezettingspolitiek met de openbare orde niets gemeens heeft en evenmin de «bepaalde verhindering» uitmaakt om de in het land geldende wetten te eerbiedigen; omdat deze van militaire aard moet zijn en uit de noodzakelijkheden der oorlogsvoering moet voortvloeien;

Dat een bezettingspolitiek door de willekeur van de bezettingsoverheid wordt opgedrongen en dat deze geen recht heeft op het bezette land, maar enkel rechten heeft in dat land, in de mate waarin deze noodzakelijk zijn om haar wel begrepen verplichtingen tegenover dat land en zijn bewoners te kwijten;

Dat, steunend op de nieuwe orde-bewegingen, de Duitse bezettingsoverheid, bij schending van de in België geldende wetten, de inwendige publieke orde en het wettelijk publiek leven volkomen ontredderd heeft;

Dat de onwettige benoeming van handlangers van de vijand tot al de openbare ambten en bedieningen, alsmede de vertoning van verraders in vijandelijk uniform, de openbare mening geschokt, het verzet opgezweept en de openbare orde gestoord hadden;

Dat door de bundel zelf bewezen is dat de overgrote meerderheid der aanslagen die te Leuven de inrichting van een Aussenstelle van de SIPO en brede acties hebben noodzakelijk gemaakt, niet tegen leden van het bezettingsleger, maar wel tegen collaborateurs gericht waren;

Dat de beschuldigten bezwaarlijk misdrijven kunnen verschonen door de noodzakelijkheid van de openbare orde te herstellen, wanneer de bezettende overheid zelf de bepalingen van artikel 43 van het Haagse Reglement en de Belgische inwendige openbare orde had gestoord of laten storen (Krijgsraad Brussel, 2e Franse kamer, 9 Maart 1951, in zake von Falkenhaußen, R. D. P. C. 1950-'51, bl. 870-71).

4. *Het volkenrechtelijk statuut van het verzet in bezet gebied.*

Overwegende dat men onder de oorlog 1939-'45 algemeen door «verzet» of «weerstand» bedoelde: «formaties van vrijwilligers die, in bezet gebied, de oorlog tegen de bezettende macht en haar handlangers doorvoerden, zonder de wapens openlijk te dragen»;

Dat de leden van deze formaties — al werden ze als oorlogvoerenden door hun regering erkend en geholpen — niet door de bezettende macht als dusdanig moeten behandeld worden wanneer zij niet voldoen aan de voorschriften van artikel 1, alinea's 2 en 3 van het Haagse Reglement betreffende de wetten en gebruiken van de oorlog te lande, namelijk wanneer zij «geen vast en van verre herkenbaar onderscheidsteken hebben» en «de wapens niet openlijk dragen»;

Dat zij, dienvolgens, bij gevangenneming door de vijand, geen aanspraak kunnen maken op het begunstigd statuut van de kriegsgevangenen, maar in ieder geval deze rechten hebben welke alle beschaafde volkeren aan alle aangehouden beschuldigten, en de wetten van de oorlog uitdrukkelijk aan de spionnen, toekennen;

Dat het Haagse Reglement van 1907 in zijn artikel 23 verbiedt «een vijand te doden of te verwonden die de wapens neergelegd hebbende of niet meer de mid-

delen bezittende om zich te verdedigen, zich op genade of ongenade heeft overgegeven»;

Dat, alhoewel dat artikel deel uitmaakt van het kapittel van de kriegsgevangenen, dit laatste woord niet gebruikt wordt; maar wel het veel ruimer woord «vijand»;

Dat artikel 30 van hetzelfde Reglement voorschrijft: «de op heterdaad betrapte spion zal niet zonder voorafgaande rechterlijke uitspraak kunnen worden gestraft»;

Dat aldus de eisen bekrachtigd worden die het Volkenrecht, het algemeen menselijk geweten en het rechtsbewustzijn boven het staatsbelang stellen, en zelfs boven de staatsnood, in tijd van oorlog; dat deze eisen nog uitdrukkelijker bepaald worden in de artikelen 5, 10 en 11, alinea 1 van de Universele Verklaring van de rechten van de Mens, dd. 15 December 1948 (Belgisch Staatsblad, 30 Maart 1949);

Dat namelijk artikel 5 als volgt luidt: «Niemand zal aan folteringen, noch aan wrede, onmenselijke of onterende straffen en behandelingen onderworpen worden»;

Dat daarom, als «klaarblijkelijke» schendingen van de wetten en gebruiken van de oorlog en van de wetten van de menselijkheid, moeten gebrandmerkt worden, alle beschikkingen die stelselmatig de leden van het gewapend verzet, zelfs op heterdaad betrapt, aan bestraffing zonder rechterlijke uitspraak of aan onmenselijke behandelingen overleveren of blootstellen;

Dat de in het kader van deze verordeningen gegeven bevelen en hun uitvoering hetzelfde karakter dragen; vooral wanneer de voorschriften van deze verordeningen niet verplichtend, maar enkel facultatief zijn.

B. - *De feiten:*

1. *De Sicherheitspolizei (SIPO).*

a) *De SIPO in het algemeen:*

1. *Karakter en inrichting:*

Overwegende dat de verdediging te vergeefs poogt het karakter van een militaire politie aan de SIPO te doen toekennen en aan haar leden het soldatenstatuut;

Dat de benaming SIPO, in de bezette gebieden, de Einsatzgruppen en Kommando's dekte van «Die geheime Staatspolizei» (GESTAPO) en van «Der Sicherheitsdienst des Reichsführers SS» (S.D.) welke, in het IIIe Reich, versmolten waren onder het hoger bevel van Himmler, minister van Binnenlandse Zaken en Reichsführer SS, en onder het onmiddellijk bevel eerst van Heydrich en later van Kaltenbrunner, en hun hoofdkwartier hadden in het Reichsicherheitshauptamt (R. S. H. A.) (Mil. Int. Rechth. Neurenberg, 1 October 1946, GESTAPO en S. D.);

Dat, kort na de stichting van het R. S. H. A., in November 1939, de SIPO in de SS ingeschakeld werd, bij inschrijving van alle ambtenaren van de GESTAPO en van de Kriminal Polizei (KRIPO) in de rangen van de SS, met dienstgraden welke met hunne bediening overeenkwamen;

Dat zij geen leden waren van de Wehrmacht en dienvolgens niet aan de militaire tucht, maar aan de bijzondere tucht der SS onderworpen waren, en niet voor Kriegsgerichten, maar voor de bijzondere tribunaal der SS te recht stonden;

Dat de SIPO dus hoofdzakelijk het karakter van een staats- en partijpolitie draagt, zodat haar leden — al worden ze ingedeeld in eenheden van militair type, zoals de Einsatzgruppen en Kommando's, bezwaarlijk de titel van soldaten kunnen dragen;

2. *De SIPO als « misdadige vereniging ».* — *Invloed op de aanneming van het hoger bevel, als verzachtende omstandigheid.*

Overwegende dat het vonnis van de Militaire Internationale Rechtbank van Neurenberg, de GESTAPO en de SD, zoals overigens ook de SS, als « misdadige verenigingen » brandmerkt;

Dat hieruit volgt dat, in de schoot van een misdadige vereniging, het hoger bevel niet als verzachtende omstandigheid kan gelden, minstens voor het geval de beschuldigde wetens en willens tot de vereniging toegetreden is (Krijgsraad Brussel, 2e Franse kamer in zaken Schmidt, 30 November 1948, en Winter, 11 December 1948, beide onuitgegeven);

Dat men zich weliswaar bezwaarlijk kan voorstellen dat, op politiek gebied min betrouwbare elementen in de GESTAPO en de SD opgenomen werden; maar dat de beschuldiging, in casu, het bewijs niet levert dat de beschuldigten vrijwillig in de GESTAPO en de SS werden ingelijfd; dat, ten minste voor hen die beroepspolitieambtenaren zijn, en in deze hoedanigheid de verscheidene Duitse regimes hebben gediend, het wel aan te nemen is dat zij van ambtswege ingeschakeld werden; zodat voor alle beschuldigten, zelfs in de schoot van de misdadige SIPO, het hoger bevel als verzachtende omstandigheid kan gelden;

b) *De SIPO van Brussel.*

1. *Algemene beschouwingen :*

Overwegende dat de SIPO Brussel, als Dienststelle, naar het model van het R. S. H. A., in afdelingen gesplitst was; dat de vierde afdeling, waarover de beschuldigde Straub het bevel voerde, met het executief werk gelast was;

Dat deze Dienststelle, rechtstreeks of door bemiddeling van de SS Gruppenführer Thomas, van de R. S. H. A. afhing, en meer en meer onafhankelijk kwam te staan tegenover de Militär Befehlshaber (MIBE) ter wiens beschikking zij oorspronkelijk gesteld was geworden; dat haar bijzondere opdracht de bekamping was van de politieke tegenstrevers van het nazisme (communisten, sociaaldemocraten, vrijmetselaars en Joden); terwijl de G.F.P. meer bepaald tegen de nationale verzetsbewegingen was ingesteld;

2. *De vierde afdeling en de rol van Straub :*

Dat de beschuldigde Straub te vergeefs beweert dat hij, in de leiding van de afdeling IV, een zuiver administratieve rol heeft gespeeld; dat in deze Dienststelle, zoals in alle nazi-instellingen, naar Straub's eigen verklaring, het führerprincipe in voege was, waarbij in het kader van de uitvoering van de dienst en van zijn bevelen — de overste voor de handelingen van zijn ondergeschikten instaat; dat Straub daadwerkelijk de leiding van de afdeling in handen had, de opdrachten onder de beampten verdeelde, de verslagen ontving, de onderzoeken van dichtbij volgde, de grootscheepse actie beval en inrichtte en er over verslag uitbracht, hetzij bij Canaris of Ehlers, opvolgenlijke leiders van de Dienststelle, hetzij zelfs rechtstreeks te Berlijn, bij Mueller, die het bevel voerde over de afdeling IV van het R. S. H. A.;

Dat hij zelfs, in de uitoefening van zijn ambt, een gans bijzondere ijver aan de dag legde, waarom hij dan ook, door zijn oversten, zeer geprezen was;

3. *De verhouding tussen Straub en Emiel Van Thiele, alias Max Gunther :*

Overwegende dat het niet te betwijfelen is dat de

beschuldigde Straub gans bijzonder moet instaan voor de baldadigheden begaan door Emiel Van Thiele, alias Max Gunther;

Dat deze min of meer geheimzinnige kerel, Belg van geboorte, reeds in 1914-'18 een handlanger van de Duitsers was; dat hij, tussen de beide wereldoorlogen, in Duitsland, als vertrouwensman van de S.D. werkzaam was en zich specialiseerde in de bekamping van de communisten; dat hij, in 1940 reeds, door de leider van de afdeling IV van het R. S. H. A., ter beschikking van Straub werd gesteld en, in alle omstandigheden, zo brutaal optrad, dat hij de gesel van de weerstand werd en zelfs door de Duitse beampten gevreesd en benijd was; dat hij eindelijk door de Krijgsraad van Antwerpen, door vonnis van 9 Juli 1949, bij verstek, ter dood werd veroordeeld;

Dat alle Duitse of niet-Duitse leden van de SIPO Brussel eensluidend bevestigden dat « Max » de speciale vertrouwensman van Straub was; dat hij van hem « volledige volmacht » had bekomen; dat Straub aan von Hören, die zich over inmenging van Max bekloeg, een tuchtstraf zou hebben opgelegd; dat hij zeer vertrouwelijk met hem omging en met hem aan de dienst vreemde betrekkingen onderhield; dat Straub hem voorstelde voor het Krijgsverdienschkruis 1e klasse, dat hij dan ook bekwam; dat hij zoveel te zeggen had dat de beschuldigde Cuypers hem ter zitting de « ongekroonde koning » noemde (zie de verklaringen van Handtke Edmund, Harnischfeger Victor, Janssens Lambert, Bogaerts Hélène, Müller Wilhelm, von Hören Wilhelm, Canaris Constantin en Van Camp Louis).

2. *De summierere terechstellingen bij politiemaatregel.*

a) *Het hoger bevel :*

Overwegende dat het geheim Führer-Erlass van 30 Juli 1944 en het geheim uitvoeringsbevel van het O.K.W. dat op 18 Augustus 1944 door Keitel ondergetekend werd, in hoofdzaak, bevelen :

1° dat de op heterdaad betrapte terroristen en saboteurs ter plaats en onmiddellijk zullen neergeschoten worden;

2° dat zij, die later worden aangehouden, aan de SIPO en aan de S.D. moeten overgeleverd worden;

b) *De uitvoering :*

Overwegende dat, op 10 September 1944, te Rotem, rond de zinkfabriek, een groep weerstanders van het Geheim Leger, onder bevel van Beazar, alsmede al de inwoners van het langs het kanaal gelegen gehucht, na een schermutseling, door een eenheid Panzer-grenadiëren gevangen werden genomen;

Dat enkele weerstanders gewapend waren en dat sommige onder hen de wit-grijze kiel hadden aangeetrokken; dat zij ook enkele Duitsers en zwarten, die zich overigens vrijwillig hadden overgegeven, gevangen hadden genomen;

Dat de optredende Duitse legereenheden, benevens, bij een huiszoeking in een langs het kanaal gelegen winkel, het archief van de weerstandsgroepering en namelijk een groene kافت met de naamlijsten der leden, in beslag genomen hadden;

Dat na vrijlating van een groep gearresteerde Belgen, die Wehrmacht 26 personen opgehouden had en opvolgenlijk te As en te Heer had ondergebracht;

Dat, in uitvoering van het Erlass van de Führer, een officier van de Pantzergrenadiëren naar Valkenburg was gereden, daar men vernomen had dat de SIPO aldaar gekantonneerd was, om de gevangenen, als-

mede het in beslag genomen archief over te leveren; Overwegende dat te Valkenburg deze officier met Straub contact nam en hem de bescheiden overhandigde, waarop Straub onmiddellijk Canaris verwittigde;

Dat, op 10 September, rond de middag, Gebhart en Himmler zelf, langs Valkenburg gereden waren en aan Jungclaus, militair Befehlshaber und Hohere SS und Polizeiführer Belgien und Nord Frankreich, na bittere uitlatingen over zijn laksheid, het bevel hadden gegeven van ten strengste tegen de weerstand op te treden; dat Himmler persoonlijk dat bevel aan Canaris had bevestigd;

Dat, wanneer aan Canaris het geval van Rotem kenbaar werd gemaakt, verergerd door het feit dat, in zijn verslag, de officier van de Wehrmacht verklaard had, op de verklaring van de door de weerstand gevangen genomen Duitsers, dat zij als gijzelaars waren aangehouden, Canaris tegelijkertijd aan Straub en aan Volkmann, of aan Straub alleen om het aan Volkmann mede te delen, het volgend bevel gaf:

1° Van een onderzoek in te stellen en de onmiddellijk plichtig bevonden weerstanders terstond te recht te stellen;

2° Van de overige gevangenen, voor verder onderzoek, naar Duitsland te laten voeren;

Dat Straub dadelijk Max Gunther verwittigde en naar Heer stuurde, waar Volkmann hem vond, bezig met de gevangenen te onderhouden en in het bezit van de naamlijst der weerstanders; dat hij ook aan Altenhof het bevel gaf Volkmann te gaan helpen;

Dat het hier op te merken valt dat Max Gunther, sinds geruimen tijd in Hasselt en omstreken met zijne mannen en met de plaatselijke S.D. en Zwarte Brigade werkzaam was, met opdracht de bij toeval gevangen genomen weerstandsgroep te ontmaskeren en onschadelijk te maken; dat hij, tot dusver, daarin niet was gelukt;

Dat 12 mannen, waaronder Beazar, door Volkmann en Max, schuldig werden bevonden en dadelijk door een executiepeleton van de Wehrmacht, onder leiding van Max, in de nabijheid van het St. Jozefscollege, werden neergeschoten;

Overwegende dat de 14 overlevenden, onder bewaking der Zwarte Brigade, naar Schinveld werden gevoerd waar ze, op 13 September 1944, door twee Sipobeambten, waaronder Altenhof, en door Max Gunther ondervraagd werden;

Dat Max nadien de namen van 7 personen afriep die, onder voorwendsel benzinevaten in te graven, met schuppen op een vrachtwagen geladen werden en naar Gangelt, juist boven de grens op Duits grondgebied, in een afgelegen bos, gevoerd werden;

Dat ze daar verplicht werden een kuil te graven en, in deze kuil zes van de mannen laffelijk door mitraljetvlagen van Max, van de twee Sipobeambten en van de Zwarte Brigade mannen werden neergeveld;

Dat Langers, de zevende man, die een der Sipobeambten van zijne onschuld poogde te overtuigen, toch door Max afgemaakt werd « omdat hij te veel wist » en ter plaatse waar hij viel werd begraven;

Dat Max aan al de mededaders van deze sluikmoord, als opdracht gaf « er niet van te spreken »;

c. Toepassing van de Belgische strafwet:

Overwegende dat deze koelbloedige en laffe neerkogeling een *moord* is, omdat de voorbedachte raad, door de omstandigheden zelf, ontegensprekelijk bewezen is;

d. Klaarblijkelijk schending van de wetten en gebruiken van de oorlog en van de wetten der menselijkheid:

Overwegende dat, naar de hierboven aangehaalde beginselen, de verordening die, zonder voorafgaande, regelmatige, gerechtelijke of standrechtelijke procedure, de neerkogeling beveelt van zelfs op heterdaad betrapte vrijsschutters of saboteurs, klaarblijkelijk de wetten en de gebruiken van de oorlog en de wetten van de menselijkheid schendt;

Dat deze vuige moord, door leden van een Staats- en partijpolitie bedreven in de walgelijkste omstandigheden en bijgestaan door een bezoldigde vertrouwensman en een handvol landverraders, drie dagen na de aanhouding van de slachtoffers en in het geheim, niets gemeens heeft met de standrechtelijke procedure die enkel in het kader van een militaire eenheid, op het slagveld, en onmiddellijk na de feiten van verzet, geduld kan worden;

Dat de uitvoering van dergelijke bevelen, vooral de afschuwelijke slachting van Gangelt, als flagrante schending van de wetten en gebruiken van de oorlog en van de wetten der menselijkheid moet bestempeld en gestraft worden;

e. Strafrechtelijke verantwoordelijkheid van Straub:

Overwegende dat de fysieke tegenwoordigheid van Straub noch te Heer, noch te Schinveld, noch te Gangelt bewezen is;

Dat het nochtans bewezen is dat hij de bevelen van Canaris, zoniet aan Volkmann, minstens aan Altenhof, Vits en voornamelijk aan Max Gunther, heeft overgemaakt;

Dat het briefje, dat hij, in de kapel der gevangenis aan Krumkamp poogde af te geven, door de bewakers werd onderschept en in de bundel berust, op zich zelf desbetreffend zijn schuld bewustzijn en zijne deelneming bewijst; (kaft 12, onderkaf I, stuk 51b);

Dat hij dus, minstens, onderrichtingen gegeven heeft om het feit te plegen en, buiten het geval bij § 3 van artikel 66 voorzien, met zijn weten, den dader of de daders van de misdaad, in casu Max Gunther, geholpen of bijgestaan heeft, in de handelingen welke het feit voorbereid of vergemakkelijkt, ofwel in die welke het voltooid hebben; dat hij dus bij toepassing van artikel 66 van de Belgische Strafwet de *medepllichtige* is van de in de citatie bepaalde moorden;

Dat, ter zake, het Erlass van 30 Juli 1944 en het ontegensprekelijk bevel van Straub's oversten, nochtans als feitelijke verzachtende omstandigheid moeten weerhouden worden;

3) De verschärfte Vernehmung (V.V.):

1. Het hoger bevel:

Overwegende dat de verschärfte Vernehmung *toegelaten* was bij *geheim* Erlass van de Chef der Sicherheitspolizei und des S.D., d.d. 12 Juni 1942, in de volgende bewoordingen:

1. De verschärfte Vernehmung *mag* alleen toegepast worden, wanneer op grond van de elementen van het vooronderzoek vastgesteld is, dat de gedetineerde inlichtingen kan geven over belangrijke toestanden in verband met Staats- of Rijksvijandige activiteiten, verbindingen of plannen, dat hij hetgeen hij weet echter niet wil bekendmaken en dat dit niet door het onderzoek kan vastgesteld worden.

2. De verschärfte Vernehmung *mag*, in deze onderstelling, alleen toegepast worden tegen communisten, marxisten, bijbelnavorsers, saboteurs, terroristen, leden der verzetsbewegingen, in valscherf neergelaten

agenten, asociale, Poolse of Sovjetrussische werkweigeraars of landlopers.

In alle overige gevallen wordt principieel mijn voorafgaande toestemming vereist.

3. De verschärfte Vernehmung mag niet toegepast worden om de gedetineerden tot bekentenissen te dwingen over door hem persoonlijk gepleegde strafbare daden. Eveneens mag dat middel niet toegepast worden tegenover personen, die tijdelijk door het Gerecht ter beschikking gesteld zijn, met het oog op verdere opzoekingen.

Voor uitzonderingsgevallen wordt eveneens mijn voorafgaande toestemming vereist.

4. De versterking kan, telkens volgens de stand van de zaak bestaan in: eenvoudigste verzorging (water en brood), plankenbed, donkere cel, verbod te slapen, uitputtingsoefeningen, maar ook in het toebrengen van stokslagen (bij meer dan 20 stokslagen moet een geneesheer bijgeroepen worden).

Dat, hierbij, moet worden opgemerkt:

1° dat de toepassing van de verschärfte Vernehmung geen *opgelegd* middel is maar slechts een *toegelaten* middel;

2° dat de verschärfte Vernehmung niet alleen in slagen bestaat, maar in een reeks progressieve dwangmaatregelen waarvan de slagen de uiterste zijn;

3° dat de verschärfte Vernehmung een *geheime* Reichssache was en bleef, juist hierom, dat ze in strijd was met de schikkingen van het Strafordnungs-gesetz;

2. De uitvoering:

Overwegende dat het zowel uit het vóóronderzoek als uit het onderzoek ter zitting blijkt:

1° dat de lagere beambten van de SIPO, namelijk die welke de verschärfte Vernehmung hebben toegepast, noch de tekst van het Erlass, noch zijn bijzonderste bepalingen kenden, en dat ze enkel na hun arrestatie in België zouden vernomen hebben dat zij niet meer dan 20 stokslagen mochten toebrengen en dat boven dat getal, de tegenwoordigheid van een geneesheer vereist was;

dat Straub de verantwoordelijkheid van deze onwetendheid draagt omdat hij het Erlass in een brandkast bewaarde en slechts tijdens « dienstconferenties », naar eigen verklaring, de beambten heeft ingelicht;

2° dat het niet uit de tekst blijkt dat voorafgaande toelating van de Dienststelleleider, in ieder geval, vereist was; doch enkel dat de Chef des Sicherheits-polizei und der S.D., in de niet voorziene gevallen, zich deze toelating voorbehoudt;

dat nochtans — zonder echter nieuwe teksten of bevelen in te brengen — al de beschuldigten beweren dat, in alle gevallen, voorafgaande toelating van de Dienststelleleider Canaris of Ehers aangevraagd en bekomen moest worden;

dat ze nochtans hebben moeten toegeven dat, in zekere zaken een algemene toelating werd gegeven en dat, in andere dringende gevallen, de toelating eerst na de toepassing, gegeven werd;

3° Dat tegen de schikking van het Erlass in, de verschärfte Vernehmung in vele gevallen gebruikt werd om gevangenen tot bekentenissen van eigen activiteit te dwingen;

4° Dat artikel 4 van het Erlass een hele reeks middelen van verscherpt verhoor voorschrijft; dat echter, op een of twee gevallen van uitputtings-oefeningen na, steeds slagen werden toegebracht; dat andere middelen, zoals eenvoudigste verzorging, plankenbed en donkere cel, in de kelders van de SIPO

of in de cellen te Breendonk tegelijkertijd met de slagen gebruikt werden;

5° Dat de slachtoffers, opnieuw tegen de schikking van het Erlass in, niet met de stok, maar ook met de ossenpees geslagen werden;

dat de beperking tot 20 slagen zelden geëerbiedigd werd; dat verscheidene vlagen van meer dan 20 slagen tijdens dezelfde ondervraging, of tijdens dezelfde dag, of, dag in dag uit, tijdens verscheidene opeenvolgende vlagen, toegebracht werden;

6° Dat geen enkel slachtoffer de tegenwoordigheid van een geneesheer heeft bevestigd;

7° Dat, alhoewel het Erlass ze niet toelaat, kaakslagen, vuistslagen en stampen op alle delen van het lichaam en bij voorkeur in het aangezicht uitgedeeld werden; benevens andere verfijndheden door de beambten of door Max uitgedacht;

8° Dat in de bunker te Breendonk, het verscherpt verhoor met de ossenpees werd toegepast, wanneer het slachtoffer, met de achter de rug gebode handen, aan een katrol was opgehangen; dat hier niet meer het woord verhoor maar enkel het woord « foltering » te pas komt;

9° Dat vele slachtoffers onder de slagen het bewustzijn hebben verloren; dat minstens één onder hen, namelijk Van Gelder Emile, vier dagen na een onderhoor, waar Max, en een andere beul, op zijn lichaam gedanst hadden, aan de marteling is bezweken;

dat, op de uitzondering na van de vrouwen die in de kleine gevangenis te Leuven door een Belgisch geneesheer verzorgd werden, de slachtoffers na de verschärfte Vernehmung nooit medische zorgen of de minste verpleging genoten hebben;

dat, integendeel, de vrouwen die niet naar St Gillis konden verzonden worden omdat ze té zichtbare sporen van mishandelingen droegen, dagen of weken lang in de kelders van de Louisalaan (Legros Andrée) of in de cellen van de Dossinkazerne te Mechelen (Crupnic Buntea, Den Boer Vera, Krochmal Regina, Krzementowska Tauba), opgesloten bleven, tot dat de sporen verdwenen waren;

Overwegende dat het uit de vergelijking van de schikkingen van het Erlass met hun werkelijke toepassing, moet afgeleid worden, dat Straub nooit aan zijn ondergeschikten het beperkend karakter van het Erlass heeft kenbaar gemaakt en, alleszins, nooit dat beperkend karakter heeft gehandhaafd, omdat hij alleen resultaten heeft geëist en zich maar weinig bekommerde over de middelen waarmee deze resultaten bekomen waren;

Dat deze vaststelling zwaar op de beoordeling van Straub's deelneming in de toepassing van de verschärfte Vernehmung moet wegen;

3. Toepassing van de Belgische Strafwet:

Overwegende dat deze feiten wel de door de Belgische Strafwet voorziene slagen en verwondingen, met de eventuele verzwarende omstandigheden, uitmaken;

Dat de Krijgsraad hier enkel kan vaststellen dat de bepalingen van de Belgische Strafwet, terzake, noch volkomen passend, noch toereikend zijn, omdat ze noch de meerdadse herhaling op hetzelfde slachtoffer, noch de systematisatie van de slagen, noch de schuldige beroving van alle zorgen, noch de eigenlijke foltering voorzien en bestraffen;

4. Schending der wetten en gebruiken van de oorlog:

Overwegende dat de jurisprudentie, beschikkend dat de gewelddaden en folteringen, m.a.w. de onmen-

selijke behandeling van Belgische onderdanen of van onderdanen van een geallieerd land, een schending van de wetten en gebruiken van de oorlog uitmaken, aan deze laatste bewoording een draagwijde toekent die met zijn, in internationaal publiek recht, gebruikelijke zin overeenkomt en, dienvolgens, artikel 2 van de Wet van 20 Juni 1947 niet schendt; (Verbr. 2e kamer, 27 November 1950 : R.D.P. & C. 1950-51, bl. 653).

5. Klaarblijkelijke schending van de wetten der menselijkheid :

Overwegende dat de verschärfte Vernehmung de wetten van het mens-zijn op flagrante wijze schendt, niet alleen in rechte, zoals hierboven werd betoogd, niet alleen door hare voorlopige of blijvende gevolgen, niet alleen door de omstandigheden van hare toepassing, maar ook *princiepief*, door haar wezen zelf;

Dat ze mensmisprijzend is, door de geleden pijn, zoals door de angst van het slachtoffer, die zo handig door de beschuldigten aangejaagd en benuttigd werd; maar vooral door de aanslag op de menselijke waardigheid; dat niets doeltreffender is, om het weerstandsvermogen van de mens te slopen en zijn wil te breken, dan het besef dat hij niet langer als een mens behandeld wordt, én dat hij geen rechten meer heeft, én dat er geen recht meer bestaat;

Overwegende dat het geheim Erlass van 1942 een der afschuwelijkste misdaden van het nazi-regime is; dat dergelijke beschikking, reeds onmenselijk in haar principe, nog onmenselijker gemaakt werd door haar praktische uitvoering;

6. Strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de daders :

Overwegende dat de toepassing van de Verschärfte Vernehmung, in de door het Erlass bepaalde gevallen, geen verplichting is, maar een mogelijk *toegelaten* middel, zodat ieder SIPO-beambte die de Verschärfte Vernehmung heeft toegepast of laten toepassen, al heeft hij hiertoe van de leider van de Dienststelle de toelating bekomen — als dader of mededader aansprakelijk is zowel voor de wijze waarop ze toegepast werd als voor hare gevolgen;

Dat de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de heden te recht staande beschuldigten des te zwaarder is, dat het bewezen is dat zelfs in de schoot der afdeling IV van de SIPO Brussel, er beamtten waren die nooit de Verschärfte Vernehmung hebben toegepast, zonder daarom ontslagen of gestraft te worden;

Dat, in deze omstandigheden, de facultatieve schikkingen van het Erlass niet als verzachtende omstandigheid kunnen weerhouden worden, maar wel het bevel of de drukking van de overheid en bepaaldelijk van Straub;

7. Strafrechtelijke verantwoordelijkheid van Straub :

Overwegende dat, in de stelling van de beschuldigten, alle verzoeken om Verschärfte Vernehmung door de beamtten van afdeling IV aan Straub werden overgemaakt, die ze dan met zijn persoonlijk advies aan de Dienststelleleider Canaris of Ehlers voorlegde, welke dan op dit advies beslisten;

Overwegende dat, indien de Verschärfte Vernehmung in enkele gevallen zonder toelating werd toegepast, of indien de voorschriften van het Erlass niet werden nageleefd, Straub dan nog verantwoorde-

lijk is, omdat hij de schuld draagt dat de beamtten deze voorschriften niet kenden en niet toepasten; dat hij, de onderzoeken van dichtbij volgend, van ambtswege ingrijpen kon en moest; maar dat hij feitelijk enkel resultaten eiste, onverschillig of ze door behendige vragen of door middel van de ossenpees bekomen waren;

Overwegende dat Straub, als aansprakelijk leider van de afdeling IV, moet instaan voor al de Verschärfte Vernehmungen die, in het kader van de Afdeling of door Max Gunther toegepast werden of welke deze personen, onder hunne verantwoordelijkheid lieten toepassen; dat Straub inderdaad, door zijn bevel, zijn leiding, zijn drukking, of zijn schuldig laten begaan, wanneer hij ambtswege ingrijpen kon en moest, in de uitvoering van de slagen en folteringen, zodanige hulp heeft verleend dat, in de omstandigheden van de zaak, zonder zijn bijstand, de misdaden of wanbedrijven niet konden gepleegd worden; dat hij aldus, naar het voorschrift van artikel 66 van de Strafwet, als de *mededader* van deze misdaden of wanbedrijven moet gestraft worden;

Dat Straub, nochtans niet strafrechtelijk verantwoordelijk is voor slagen of andere gewelddaden die zijne ondergeschikten, waaronder Max Gunther, sponstaan, bij de aanhouding, « ter kennismaking », of buiten het kader van de Verschärfte Vernehmung, hebben toegebracht; dat zij daarvoor persoonlijk moeten instaan;

Overwegende dat ook voor Straub, en zelfs voor de moord op Van Gelder Emile, in een zekere maat, het bevel of de drukking van zijne oversten ter verzachting van de straf kan weerhouden worden, en dit, alhoewel Straub nooit aansporing behoefde om de wreedste en meest schuldige bevelen te laten toepassen en zelfs te overtreffen;

C. - De betichtingen : (Zonder belang).

D. - De straftoepassing :

1. Verjaring van de wanbedrijven :

Overwegende dat de verjaring der wanbedrijven dient onderzocht;

Overwegende dat al de door de betichten bedreven inbreuken welke onder de betichtingen II, III, IV, V en VI vermeld zijn in hoofde van elk van hen, het gevolg zijn van een enig misdadig opzet, namelijk aangehouden personen, door geweld tot spreken te dwingen;

Overwegende dat ieder der beschuldigten plichtig wordt bevonden aan feiten die door de betichting II voorzien zijn en waarop een criminele straf staat;

Dat dienvolgens de enkele slagen en verwondingen van betichting V en de slagen en verwondingen die een ziekte of tijdelijke werkonbekwaamheid hebben veroorzaakt en die het voorwerp zijn van betichting IV — alhoewel ze op zich zelf wanbedrijven zijn — bij samenloop en eenheid van opzet, opgeslorpt worden in de misdaden van de betichting II, zoals de op hen gestelde straf, bij samenloop van misdaden en wanbedrijven, in de enige criminele straf wordt opgeslorpt;

Dat misdaden enkel na tien jaar verjaren (arrest Krumkamp, 18 April 1950)

2. Meerdaadse samenloop :

Overwegende dat bij samenloop van misdaden met wanbedrijven enkel de criminele straf wordt uitgesproken;

Overwegende dat bij samenloop van misdaden enkel één straf, de zwaarste, wordt uitgesproken;

Dat dus aan ieder der beschuldigten één enkele criminele straf moet worden toegepast;

3. Verzachtende omstandigheden :

Overwegende dat, ten gunste van Straub en ten gunste der andere beschuldigten verzachtende omstandigheden hierboven bepaald en weerhouden zijn;

Dat benevens, ten gunste van Straub, worden weerhouden de enkele diensten die hij aan bepaalde getuigen of aan personen voor wie zij tussenkwamen, onder de bezetting, heeft bewezen (getuige Verhoeven);

II. OP DE BURGERLIJKE VORDERINGEN : (Zonder belang).

Om deze beweegredenen :

de Krijgsraad :

I. Op de publieke vordering :

Veroordeelt...

1) Straub	15 jaar dwangarbeid.
2) Vits	8 jaar opsluiting.
3) Spaete	6 jaar opsluiting.
4) Cuypers	7 jaar opsluiting.
5) Alterhof	6 jaar opsluiting.

II. Op de burgerlijke vorderingen : (Zonder belang).

BIBLIOGRAPHIE

Plaatsgebrek verplicht ons de rubriek « Bibliographie » te verschuiven naar het volgend nummer.

BALIELEVEN

VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN

**Algemene vergadering te Dinant op 26 Mei 1951.
De eenmaking van de beroepsregelen.**

Talrijke advocaten hadden de oproep van het Verbond der Belgische Advocaten beantwoord en hadden zich naar Dinant begeven om het meesterlijk verslag van Mr Lagae, der balie van Gent, te bespreken.

Waren o.a. aanwezig : Mr Coulonveaux, senator, Mr Charloteaux, stafhouder, Mr Loumaye, stafhouder der balie van Hoei, Mrs Gobbe en Devos, oud-stafhouders, Mr Wilwerth, van Aarlen, Mr Kasiërs, van de balie van Kortrijk, Mr Xavier Carton de Wiart, Mr Philippe Coppieters de Gibson, Mr Sasserath, Mr Van Roye, Mr Van Weddingen, van de balie van Brussel, Mr Kerkhoffs, stafhouder te Namen, enz. enz.

De vergadering werd gehouden onder voorzitterschap van de heer Stafhouder Collignon.

De heer Poncelet, onder-voorzitter der Rechtbank van Dinant, begroette de leden van het Verbond in hartelijke bewoordingen en wenste hun welkom in het Gerechtshof te Dinant.

Hij onderlijnde hoezeer de magistratuur in het algemeen en inzonderlijk deze van Dinant met de grootste belangstelling de werkzaamheden van het Verbond volgt en hoe zij wenst dat de inspanningen van het Verbond om de zaakwaarnemers uit het pretorium te verwijderen en de misbruiken vanwege onbevoegde tussenpersonen, die van dag tot dag erger worden en waardoor de advocaten een mededinging te lijden

hebben die dient uitgeschakeld, met succes zouden bekroond worden.

De heer Voorzitter Collignon dankt de heer Poncelet en geeft het woord aan Mr Janne, der balie van Luik, die een rede uitspreekt ter nagedachtenis van de heer Minister Carton de Wiart, oud-voorzitter van het Verbond. In een verfijnde stijl schildert Mr Janne een kort doch treffend beeld van de uitzonderlijke loopbaan van Minister Carton de Wiart. Hij legt de klemtoon op de schitterende diensten die hij bevesten heeft zowel aan België door zijn lange politieke loopbaan als aan de balie.

Daarna spreekt Mr Emmanuel Thiebault, der balie van Brussel, een rede uit ter nagedachtenis van Mr Daniel Coppieters de Gibson. Hij onderlijnt de belangrijke rol die Mr Coppieters de Gibson gedurende zijn lange loopbaan als advocaat vervuld heeft in het domein van de intellectuele rechten zowel op nationaal als op internationaal plan.

Daarna komt Mr Lagae aan het woord om zijn verslag toe te lichten betreffende de eenmaking der regelen van de balie. Dit verslag wordt in het tegenwoordig nummer in extenso afgedrukt.

De vergadering juicht van harte het merkwaardig verslag van Mr Lagae toe en beslist de tekst ervan toe te zenden aan Mr Thevenet, stafhouder van de Orde der Advocaten bij het Hof van Beroep te Brussel, en hem voor te stellen dit verslag over te maken aan al de stafhouders van het land, opdat zij gezamenlijk zouden kunnen onderzoeken in welke mate en onder welke vormen de eenmaking der regelen en tradities van de Belgische balie werkelijkheid zouden kunnen worden.

Het behoort, zoals Mr Lagae het terecht heeft onderlijnd, dat dit werk van eenmaking door de balies zelf zou verwezenlijkt worden en dat aldus een wetgevende tussenkomst zou kunnen vermeden worden, die voorzeker ten opzichte van deze stof niet wenselijk is.

Aan de gedachtenwisseling, die volgde op de uiteenzetting van Mr Lagae, namen deel Mrs Thomas, van de balie van Charleroi, Janson, Van Roye en Debucquois, van de balie van Brussel, Gobbe, van de balie van Charleroi, en Coulonveaux, van de balie van Dinant.

* * *

Een ontvangst, aangeboden door de balie van Dinant, wachtte de deelnemers bij het eindigen der vergadering.

Het Verbond werd daarna ontvangen ten Stadhuis door de heer burgemeester Sasserath. In een geestdriftige toespraak drukte hij aan de Voorzitter Collignon en aan de leden van het Verbond de gevoelens uit van rechtmatige fierheid bij het Gemeentebestuur van Dinant, dat gelukkig was de leden van het Verbond in zijn muren te kunnen begroeten.

CONFERENTIE DER JONGE ADVOCATEN IN DE ORDE TE DENDERMONDE

Wij vernemen met genoegen dat er in de balie van Dendermonde een Conferentie der Jonge Advocaten gesticht is geworden. De voorlopige bestuurscommissie van deze confrentie is samengesteld uit : Mr G. Heyvaert, voorzitter; Mr W. Melis, secretaris; Mr G. Grysolle, penningmeester.

Op Zaterdag 2 Juni a.s. zal in het Gerechtsgebouw te Dendermonde, om 14,30 u., een eerste buitengewone algemene vergadering plaats hebben met de hiernavolgende dagorde :

1. Goedkeuring van de Statuten, welke door de voorlopige Bestuurscommissie werden ontworpen.

2. Causerie door Mr Willem Melis, over het onderwerp «Taal en Stijl in de Rechtspraak».

Te 18 uur zal in het Restaurant «Het Vaderland», Grote Markt te Dendermonde een gezellig samenzijn worden gehouden met gemeenschappelijk avondmaal.

Het rondschriven, dat door het voorlopig bestuur gezonden werd aan de confraters van Dendermonde, vermeldt het volgende:

«Verwacht wordt dat, nu de Conferentie eindelijk van wal steekt, ook alle Confraters het hunne ertoe zullen bijdragen om diegene te beschamen die steeds hebben getwijfeld aan de mogelijkheden van een intens gezelschapsleven in de schoot onzer Advocatenorde.»

Wij wensen van harte aan de Conferentie der Jonge Advocaten in de Orde te Dendermonde, een voorspoedige activiteit toe.

MEDEDELINGEN

CONGRES VAN NOTARISSEN

Van 17 tot 24 Juni a.s. organiseert de Belgische Federatie van Notarissen een congres, waaraan onder meer de eerste-minister en zijn ambtgenoot van Justitie hun hoge bescherming verlenen. De regelingscommissie wordt voorgezeten door notaris M. Van den Bergen (Etterbeek), algemeen secretaris van de Federatie. De volgende secties werden voorzien: burgerlijk, fiscaal en notarieel recht. De deelnemers worden verzocht zich bij hun aankomst te Brussel aan te melden op het vast bureau, in n° 1 van de Korte Noorderstraat, nabij het Madouplein. Zaterdag 16 Juni is het open van 16 tot 18 uur, Zondag 17 Juni van 14 tot 18 uur, en Maandag 18 Juni van 11 tot 13 uur. De documenten en ticketten, die via het toetredingsbulletin werden aangevraagd, kunnen er afgehaald worden.

Zondag 17 Juni wordt in O. L. Vrouw ter Zege een plechtige mis opgedragen, waarbij al de officianten zonen van notarissen zijn. Het gelegenheidssermoen wordt gehouden door Mgr Van Wayenberg, rector-magnificus van de Leuvense Alma Mater. De plechtige openingszitting dan wordt des anderendaags gehouden in het Academie-paleis en wel te half tien. Te half drie steken de secties van wal in de lokalen van de Compagnie van Brusselse Notarissen, aan de Korte Noorderstraat. Ze zetten hun werkzaamheden voort de volgende dag te half tien en te half drie, waarna ze te half zes ten slottevergeader worden ontvangen.

De plechtige stadvergadering is voorzien op Woensdag 20 Juni, andermaal te 9 u. 30, in het Academie-paleis. Mr Pr. Thuysbaert (Lokeren), hoogleraar te Leuven, en tevens ondervoorzitter van de Federatie, spreekt over het onderwerp bruto of netto verdeling. Mr J. Baugniet, oud-rector van de Brusselse Universiteit, heeft het vervolgens over de hervorming van het successierecht ten behoeve van de overlevende echtgenoot. De vier resterende dagen zullen besteed worden aan uitstappen en reizen.

HERVORMING VAN DE CASSATIERSPRAAK IN NEDERLAND

In het Rechtskundig Weekblad van 6 Mei j.l. (kol. 1339) hebben wij een en ander medegedeeld over de Nederlandse plannen tot herziening van het burgerlijk procesrecht en over het ingediende wetsontwerp betreffende de wijziging van de eis in burgerlijke zaken.

Bij koninklijke boodschap d.d. 8 Februari 1951 is

thans een ander wetsontwerp ingediend, daar het de Nederlandse regering wenselijk is gebleken «terwille van de rechtseenheid en de rechtszekerheid de gronden voor het beroep in cassatie te verruimen alsmede de regelen met betrekking tot het geding in cassatie in burgerlijke zaken te herzien».

In de memorie van toelichting op dit nieuwe wetsontwerp wordt door de minister van justitie medegedeeld, dat zijn ambtsvoorganger indertijd de Hoge Raad der Nederlanden verzocht had hem wel van advies te willen dienen omtrent het rapport uitgebracht door de commissie tot herziening van de burgerlijke procedure (commissie Dorhout Mees). In dit rapport kwamen ook enkele suggesties voor met betrekking tot de hervorming der cassatierechtspraak. De voornaamste daarvan was, dat men voorgeschreven wilde zien, dat ieder vonnis redelijk moest zijn gemotiveerd, zodat de Hoge Raad in veel meer gevallen dan thans tot vernietiging bevoegd zou zijn en beter dan tot dusverre zijn taak van handhaving van rechtseenheid en rechtszekerheid zou kunnen vervullen.

De Hoge Raad achtte dit voorstel der commissie Dorhout-Mees wegens de vage omschrijving van zijn bevoegdheid niet wel geschikt om te worden ingevoerd. Wel was het college echter met de commissie overtuigd van de wenselijkheid van een verruiming der cassatiegronden en van een herziening van een aantal vormvoorschriften. De Hoge Raad zegde toe de Regering binnen afzienbare tijd een ontwerp van deze strekking te willen doen toekomen.

Klaarblijkelijk berust het nieuwe wetsontwerp «tot wijziging van de regelen met betrekking tot het geding in cassatie» op dit voorontwerp van de Hoge Raad. Het meest belangwekkende daarvan bestaat ongetwijfeld uit de verruiming van de cassatiegronden. Blijkens artikel 99 van de wet op de rechterlijke organisatie en het beleid der justitie, kon de Hoge Raad de «handelingen, arresten en vonnissen» vernietigen: «1° wegens het verzuim der vormen voorgeschreven op straffe van nietigheid; 2° wegens verkeerde toepassing of schending der wet; 3° wegens overschrijding der regtsmagt». De voorgestelde nieuwe tekst luidt als volgt: «De Hoge Raad vernietigt de handelingen, arresten en vonnissen: 1° wegens het verzuim der vormen, voorgeschreven op straffe van nietigheid; 2° wegens schending van het recht; 3° wegens de onjuiste uitlegging van reglementen, statuten en standaardbedingen, voor zover zij bestemd zijn rechtsverhoudingen te regelen van een aantal bij de vaststelling niet bepaaldelijk aangewezen personen.

Wegens schending van vreemd recht kan vernietiging slechts volgen, indien de Hoge Raad bestaan en inhoud van de rechtsregel zonder nadere bewijslevering met voldoende zekerheid vermag vast te stellen.

Feiten, waaruit het bestaan of niet bestaan van een regel van gewoonterecht wordt afgeleid, kunnen, voor zover zij bewijs behoeven, alleen op grond van de bestreden uitspraak als vaststaande worden aangenomen.»

In de Memorie van toelichting wordt hieromtrent opgemerkt:

Aan het instituut van het beroep in cassatie ligt naar de tegenwoordige opvattingen in hoofdzaak ten grondslag het streven naar rechtseenheid en rechtszekerheid. De taak van de Hoge Raad is echter ingevolge artikel 88, lid 1, onder 2°, van de Wet op de rechterlijke organisatie beperkt tot vernietiging wegens verkeerde toepassing of schending van de wet. Gerechtsvaardig is de grief, dat door deze beperking er onderscheidene gebieden zijn, die de Hoge Raad niet kan betreden, hoewel daar uniformiteit van rechtspraak evenzeer gewenst is als op het terrein van de wet.

Een bekend voorbeeld is het Nederlands internationaal privaatrecht, waarvan, ook als straks de luttele regels in de geldende wet zullen zijn uitgebreid tot ruim 25 artikelen overeenkomstig het Benelux-ontwerp, een zeer belangrijk deel ongeschreven recht zal blijven. In de jongste tijd is sterk de aandacht gevallen op kerkelijke reglementen. Tegenstrijdige uitleg daarvan op fundamentele punten had tot gevolg, dat bij een kerkelijke scheuring de beslissing over de vraag, aan welke der partijen een bepaalde kerk in eigendom toekwam, afhankelijk was van het rechtsgebied van het Hof, waaronder die kerk ressorteerde.

Het onderhavige ontwerp vindt de gewenste uitbreiding in de eerste plaats hierin, dat de term « wet » wordt vervangen door « recht », waardoor voor de cassatierechter ten toetse zullen kunnen komen de beide groepen van ongeschreven recht, welke men pleegt te onderscheiden: de regels van gewoonterecht, waarbij ook aan volkenrecht is te denken, en de regels, die, voor zover wettelijke bepalingen ontbreken — zoals bij het internationaal privaatrecht —, buiten de wet om gevonden moeten worden.

Regelingen vastgesteld door privaatrechtelijke rechtspersonen of groepen van personen vallen niet onder het begrip « recht »; aan haar verbondenheid ligt een overeenkomst ten grondslag. Wanneer deze regelingen echter een meer algemene werking beogen, is het gewenst dat ook de uitleg van haar normen onder controle van de Hoge Raad wordt gebracht. Alleen op die wijze wordt bereikt, dat hetgeen bedoeld is als uniforme regeling, ook inderdaad uniform zal gelden. Behalve op de reeds genoemde kerkelijke reglementen kan gewezen worden op de statuten van andere rechtspersonen. Daarnaevens gelden soortgelijke argumenten voor de zogenaamde standaardcontracten en -bedingen, die zijn vastgesteld met de strekking om in dezelfde betekenis te gelden bij rechtsverhoudingen tussen grote groepen van belanghebbenden; een ampele behandeling vond deze figuur in de vergadering van de Nederlandse Juristenvereniging van 1948. Op deze grond is aan het eerste lid van artikel 99 toegevoegd, dat beroep in cassatie ook mogelijk zal zijn « wegens den onjuisten uitleg van reglementen, statuten en standaardbedingen, voor zover zij bestemd zijn rechtsverhoudingen te regelen van een aantal bij de vaststelling niet bepaaldelijk aangewezen personen ».

In enkele landen gaat de cassatierechter zeer ver in de controle op de uitleg van overeenkomsten in het algemeen; zo vernietigt de Cour de Cassation in Frankrijk wegens « dénaturation d'une clause claire et précise ». Dit stelsel verdient geen navolging. Het zoude een groot aantal beroepen met klachten over uitleg in het leven roepen, waarvan slechts enkele zouden slagen en dat nog zonder dat het oordeel over een bepaald beding betekenis zou hebben, die boven het concrete geval uitgaat.

Een strijdvraag is, of schending van buitenlands recht grond voor cassatie behoort te zijn.

Terwijl in sommige landen (Italië, Joegoslavië, Oostenrijk, Polen, Portugal, Tsjechoslowakije en Rusland) wegens schending van vreemd recht wordt gecasseerd, staat in andere landen (de Beneluxlanden, Duitsland, Frankrijk, Griekenland, Spanje en Zwitserland) die mogelijkheid niet open.

De commissie Gratama was in meerderheid van oordeel, dat toetsing gewenst is (ontwerp artikel 371, toelichting blz. 224), terwijl de commissie Dorhout Mees (blz. 29) een tegenovergestelde opvatting voorstond.

Bij de beoordeling van dit probleem dient te worden voorop gesteld, dat ten onzent — anders dan in sommige andere landen — de inhoud van de vreemde

rechtsvorm niet als feitelijke vraag doch als rechtsvraag wordt beschouwd en zich dus in beginsel voor beoordeling door de Hoge Raad leent.

De voornaamste argumenten om desniettemin geen toetsing toe te staan zijn, dat de Nederlandse cassatierechter noch geroepen noch in staat is het laatste woord te spreken over vragen van vreemd recht en dat hij vaak te kort zal schieten in de kennis omtrent het in den vreemde geldende recht, waarvoor meestal meer nodig is dan het enkel bekend zijn met de tekst van de ter zake dienende wetsartikelen. Daartegenover staat dat het onbevredigend is, dat, terwijl volgens het ontwerp de toepassing van het internationaal privaatrecht volledig onder controle van de cassatierechter komt, een kennelijk onjuiste uitspraak van de lagere rechter over het vreemde recht niet kan worden achterhaald. Het belang, dat in hier te lande gevoerde processen het toepasselijke vreemde recht op de juiste wijze wordt begrepen, wordt door de mogelijkheid van cassatie het beste gediend, omdat de Hoge Raad in het algemeen beter in de gelegenheid is zich van de inhoud van het vreemde recht op de hoogte te stellen.

Een en ander tegen elkander afwegende meent de ondergetekende dat de wet een tussenstandpunt moet aangaan, medebrengende, dat cassatie wegens schending van vreemd recht in beginsel mogelijk is, doch dat vernietiging alleen kan volgen, indien de Hoge Raad zonder nadere bewijslevering bestaan en inhoud van het vreemde recht met voldoende zekerheid vermag vast te stellen.

* * *

Wegens plaatsgebrek kan thans niet nader op andere voorgestelde wijzigingen en verbeteringen worden ingegaan. Wie zich voor het onderwerp interesseert, moge voorlopig worden verwezen naar de tekst van het wetsontwerp (zitting 1950/51, n° 2079), naar een goed gedocumenteerde bijdrage van Prof. Fischer uit Leiden, verschenen in het Nederlands Juristenblad van 12 en 19 Mei 1951 (blz. 373-380, 397-403) en een artikel van Mr J. J. de Jongh over « De voorgestelde verruiming van het Nederlands Cassatie-instituut », eveneens opgenomen in het Nederlands Juristenblad van 19 Mei (blz. 403-408).

* * *

Over de geleidelijke herziening van het burgerlijk procesrecht in Nederland wordt in de Memorie van toelichting op het bedoelde wetsontwerp nog het volgende gezegd:

« In de plannen tot herziening van het burgerlijk procesrecht behoort dit ontwerp tot hetgeen op blz. 2 van de Memorie van Antwoord op de begroting 1950 aan de eerste Kamer door de ambtsvoorganger van ondergetekende is gekenschetst als de tweede fase der herziening.

Tot de eerste fase behoren een aantal wijzigingen van gevallen, die zich niet in ieder proces voordoen; wijziging van de eis, toewijzing van een erkend gedeelte van de eis, verwijzing bij onbevoegdheid.

De tweede fase omvat herziening van speciale procedures: de kantongerechtsprocedure en — daartoe strekt het bijgaande ontwerp — de cassatieprocedure.

In de derde fase zal getracht worden meer dan tot dusver de unus iudex in te schakelen en een eenvoudige procesgang voor eenvoudige zaken te vinden, terwijl in de vierde fase het bewijsrecht zal moeten worden opgenomen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. De ondergetekende meent, dat dit niet zal kunnen geschieden dan nadat tegelijkertijd de kern

van het civiele geding, het interlocutoir vonnis, aan een nader onderzoek is onderworpen.

De ontwerpen, betrekking hebbende op de beide eerste fasen, zullen eerlang alle zijn ingediend. Er bestaat enige systematische samenhang tussen de plannen van fase drie en die van de tweede fase, zodat de indiening daarvan waarschijnlijk pas kan geschieden, nadat enige reactie op het ontwerp kantongerechtsprocedure zal zijn verkregen. Aan de ontwerpen met betrekking tot de vierde fase moet de eerste hand nog worden gelegd. »

NECROLOGIE

Mr LEON HEBBELYNCK

Bij het overlijden op 17 Mei l.l. van Mr Léon Hebbelynck, gewezen stafhouder der balie van Gent en lid van de Tuchtraad aldaar, had er voor de eerste kamer van het Hof van Beroep op 25 Mei een rouw hulde plaats waarbij de Eerste Voorzitter van het Hof, de heer Procureur-Generaal en de heer Stafhouder der balie redevoeringen hebben uitgesproken ter nagedachtenis van de overledene.

Wij delen hieronder de tekst mede van deze toespraken.

* * *

De Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep, heer H. J. Haus, sprak de volgende rede uit :

MM.

De Magistratuur kan niet onverschillig blijven bij hetgeen de Balie treft; met haar treuren wij of verheugen wij ons, naar gelang zij in rouw of in feest verkeert.

Ook is het uit ganser harte dat het Hof heden deelneemt aan de rouw die op een zo smartelijke wijze de Advocatenorde komt te treffen, door het schielijk afsterven van haar oud-stafhouder Meester Léon Hebbelynck.

De afgestorvene telde niets dan vrienden, zo bij de magistraten als onder zijn confraters. Hoe zou het anders kunnen geweest zijn?

Uit gans zijn persoon straalden immers een harte-lijkheid en een goedheid die onweerstaanbaar de vriendschap afdwongen.

In de meest vinnige debatten week Meester Hebbelynck nooit van de hoffelijkheid af, die het kenmerk van zijn karakter was.

Een volledige nauwkeurigheid, zo in het kiezen zijner bewijsmiddelen als in het uiteenzetten derzelfde, was een regel aan dewelke hij immer trouw gebleven is.

Door hem was de discussie tot een hoffelijk debat gegroeid, waarin hij zich beijverde zijn zienswijze te doen zegevieran, min door welsprekende listen, dan door de innerlijke waarde zijner argumenten.

Zijn bundels — zoals, trouwens gans zijn persoon — waren steeds goed verzorgd en voorgelegd, zodat hun studie voor de magistraten een oprecht genoegen was.

Deze eigenschappen — verkregen door zijn stage bij een der Meesters van de Balie, Meester Victor Begerem, — hadden vlug op hem de aandacht zijner Confraters getrokken. Na menigmaal lid en secretaris van de Tuchtraad te zijn geweest, werd Meester Hebbelynck van 1934 tot 1936, tot het Stafhouderschap verheven.

Deze kiese functies oefende hij uit met een vastheid gepaard met een zodanige fijngevoeligheid dat,

zelfs wanneer hij streng optreden moest, men niet kon ophouden hem te waarderen.

In de Tuchtraad was hij de beste bewaarder der tradities die de sterkte en de grootheid van de Advocatenorde uitmaken, en waaraan, geloof ik, de Balie nog meer gehecht is, dan de Magistratuur aan de hare.

Voor Meester Hebbelynck was de Balie trouwens meer een soort priesterschap dan een winstgevend beroep.

In een woord, niettegenstaande zijn nederigheid, en zelfs een zekere neiging tot bescheidenheid, was Meester Hebbelynck een personaliteit in de Gentse Balie. Hij bekleedde er een vooraanstaande plaats, en zijn verdwijning zal in de gerechtelijke middelen een groot verlies betekenen, te meer daar, als aangestelde raadsman van het Departement der Openbare Werken, hij in talrijke gewichte zaken optrad.

Voor mij is het niet enkel een der hoofden van de Balie, doch vooral een jarenlange vriend die verdwijnt. Zijn betrouwbare vriendschap gaf aan onze verhoudingen van magistraat tot advocaat een bijzondere behaaglijkheid waaraan ik niet zonder ontroering kan herinneren.

Ik heb het reeds als een plicht aanzien onze gevoelens van leed en deelneming te betuigen aan de familie van de betreurde afgestorvene.

Moge deze in de uitdrukking dezer gevoelens, alsook in haar sterk en diep kristen geloof, een verzachting van haar droefheid putten.

Vandaag is het meer in het bijzonder tot zijn tweede familie, de Balie, dat ik mij richt om haar te zeggen hoe diep de Magistratuur in 't algemeen, en het Hof van Beroep in het bijzonder, getroffen zijn door het groot verlies dat zij ondergaan.

Uit ganser harte nemen wij deel aan uw rouw. Bij ons, zoals bij U, zal het aandenken aan de zeer rechtschapen man, die Stafhouder Hebbelynck was, niet vergaan.

* * *

Na de Eerste Voorzitter las de heer Procureur-Generaal Prof. H. Bekaert een rouw hulde voor, welke even diepgevoeld als welgemeend de gedachtenis deed herleven van Meester Hebbelynck die even plots als onverwacht het tijdelijke met het eeuwige verwisselde.

* * *

De heer Stafhouder M. Mathijs besloot deze toespraken in volgender voege :

Als stafhouder van de Orde der Advocaten bij het Hof van Beroep heb ik de eer de heer Eerste-Voorzitter van het Hof van Beroep en de heer Procureur-Generaal te bedanken voor de gewaardeerde lofbetuigingen die zij komen uit te spreken ter nagedachtenis van de heer Hebbelynck, oud-stafhouder van de Orde der Advocaten.

De Orde der Advocaten is uiterst gevoelig aan die lofbetuigingen aan een harer oud-leden, omdat deze weerkaatsen op geheel de Orde en zij is ten zeerste dankbaar voor die blijken van waardering.

De heer Hebbelynck verdiende ten volle die lofbetuigingen.

Bij elke buitengewone omstandigheid wordt er op gewezen dat de Orde der Advocaten de eerste en beste medewerkster is van het « gerecht » in alle instanties.

Die mening is volkomen juist.

Zijn het niet de advocaten die gewoonlijk het eerst kennis krijgen van de geschillen die ontstaan tussen partijen?

Zijn zij het niet die de dagvaarding opstellen, de

conclusiën opmaken, de opzoekingen doen in rechtsleer en rechtspraak?... en alles gereed maken om de Rechters toe te laten te oordelen wat juist en wat onjuist is, wat recht en billijk is?...

Binnen enkele maanden zou Meester Hebbelynck 50 jaar balieleven tellen.

Gedurende dus bijna 50 jaren zou hij trouwe medewerker geweest zijn van en aan het Gerecht.

Meester Hebbelynck was als bij uitstek voorbereid om die rol te vervullen — ik ben geneigd te zeggen dat hij het was van huis uit: hij was zoon van een vooraanstaand notaris; hij had 2 broeders die opvolgenlijk notaris werden; hij had een oom die raadsheer werd in het Hof van Beroep; hij was de neef van een «rector magnificus» van de Universiteit van Leuven; hij was stagist en later medewerker van Meester Begerem, gewezen stafhouder van de Orde der Advocaten bij het Hof van Beroep en naderhand minister van Justitie.

Zelf was hij advocaat en raadsman van het Ministerie van Openbare Werken en bleef het gedurende gans zijn loopbaan.

Hoeveel onteigeningen heeft hij medegemaakt? Hoeveel processen heeft hij bepleit en behandeld in zake waterwegen in aanvaringen tegen bruggen en brugwerken, stakketseis enz., aanvaringen tussen schepen en vaartuigen van alle aard?

Openbare Werken dat was zijn «domein». Strafkazaken pleitte hij niet tenzij zij in verband waren met feiten van het bestuur.

Aan de balie heeft hij vooraanstaande posten bekleed: vroegtijdig werd hij verkozen als lid van de Tuchtraad; hij werd actief secretaris en naderhand uitstekend stafhouder.

Indien hij niet regelmatig herkozen werd als lid van de Tuchtraad, dan was dit te wijten aan zijn nederigheid... menigmaal heb ik hem horen zeggen dat hij verzaakte aan een kandidatuur en deze ter beschikking stelde van jongere en bedrijvige elementen.

Nederig was hij vooral, ik aanzie zulks als het voornaamste kenmerk van zijn karakter; maar nederigheid is gewoonlijk «goedheid» en dit was wel een tweede hoofdmerk van zijn karakter.

Zij die hem zagen met zijn traag en gemeten stap, zonder haast en zonder gejaagdheid, en dit zouden hebben aanzien als een gebrek aan karaktervastheid, zouden mis geweest zijn.

Anderen die hem zagen in de gangen van het Paleis van Justitie en hem nakeken toen hij, buiten degenen van zijn leeftijd schier niemand aansprak en hem zouden beoordeeld hebben als stijf in zijn omgang, zouden eveneens mis geweest zijn.

Meester Hebbelynck was een man van grote ervaring en ondervinding, nooit zou hij iemand die hem een dienst vroeg, afgewezen hebben maar wel integendeel onmiddellijk volledig voldoening hebben geschonken. Buiten hem kende niemand als hij de gewoonten en gebruiken in voege op het Paleis van Justitie.

Ofwel moet hij een buitengewone werkmethode gehad hebben die alles wist te klasseren ofwel moet hij een buitengewoon geheugen gehad hebben.

Was er spraak van enige gebeurtenis, dan wist hij die onmiddellijk te rangschikken met de personen, de tijd en de omstandigheden. Zijn heengaan is een werkelijk verlies voor de balie.

Meermalen is het gebeurd dat in de Tuchtraad spraak was van een persoon of een feit dat in opspraak kwam; zonder verslagboeken te raadplegen wist hij te zeggen waarover het ging en gebeurlijk welke beslissing genomen was.

Meester Hebbelynck was een gedistingueerd advo-

caat; hij dwong eerbied en gezag af. Hij was een «gentleman».

Al degenen, Confraters of anderen, die hem gekend hebben, zullen van hem het beste aandenken bewaren.

Ik dank nogmaals het Hof voor de hulde die hem gebracht werd.

TIJDSCHRIFTEN

Rechtskundig Tijdschrift voor België - 41^e Jaargang 1951, n° 2.

John Wilson: De intercommunalisatie van de Openbare Onderstand. — Rechtspraak.

Advocatenblad - 15 Mei 1951, n° 5.

Mr R. van Oppen: De balie in Duitsland. — Mr J. Blondeel: Het juridisch leven in de Verenigde Staten van Amerika.

Nederlands Juristenblad - 26 Mei 1951, n° 26.

Prof. Mr Dr. G. Van den Bergh: Beschouwingen over het Toetsingsrecht. — Mr Ir. M. M. Van Praag: Schadevergoeding in verband met rechtmatige overheidsdaden. — Mr C. Berkhouwer: Rechter en buitenlandse administratie. — Mr A. C. G. Van Proosdij: Gewetensbezwaren.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie - n° 4192 van 26 Mei 1951.

Prof. Mr M. H. Bregstein: Het Testament. — Y. D. C. van Duyn: De verkoopwaarde van huizen bij de huidige woningnood.

Fiscus en Recht - n° 1, Mei 1951.

De Minister van Financiën is noch ambtenaar, noch agent van de fiscale Administratie (art. 65 en 66 van de Grondwet). — De normale uitgaven voor het levensonderhoud zijn geen tekenen of indiciën van een hogere goedgeheid. — Het Regentsbesluit van 26 April 1946 is onwettig.

Journal des Tribunaux - 27 mai 1951, n° 3897.

Léonce Lagae: L'unification volontaire des règles et traditions. — Nicolas Voskressensky: La responsabilité délictuelle et quasi délictuelle 1949-1950.

Recueil général de l'enregistrement et du notariat - mai 1951.

Notariat. — Bail. — Petits héritages. — Impôts sur le capital. — Vente d'immeubles. — Privilège agricole. — Timbre. — Enregistrement. — Droit de succession.

Recueil Dalloz de doctrine, de jurisprudence et de législation - 17 mai 1951.

Desbois Henri: La responsabilité civile pour faute d'abstention, spécialement de l'historien en cas d'omission constitutive d'un manquement au devoir d'objectivité. — Guionin: Le contentieux des cotisations de sécurité sociale au titre des accidents du travail. — Henri Lalou: Le recours du civilement responsable du coauteur d'un délit d'imprudance, seul condamné pénalement, contre l'autre coauteur, à fin de remboursement de la part incombant à celui-ci dans l'indemnité versée à la victime.